

پایگاه داده

استاد درس: نسرین جمشیدی صالح
دکتری هوش مصنوعی و رباتیکز

- مفاهیم امروزی در داده‌ها
- فصل اول: مفاهیم اولیه‌فهم تراکنش
- ویژگی‌های تراکنش‌ها
- ایمنی و امنیت اطلاعات و خصوصی سازی

▪ تعریف داده (data) : هر موجودیت قابل مشاهده - اطلاعات حام و تعییر نیافته

▪ تعریف کلان دادهها (big data) : مجموعه‌ای بزرگ داده‌ها و ترکیبی از داده‌های ساختاریافته و یا نیمه‌ساختاریافته‌زی با بیوپاکی این داده‌ها از ارتباطات پیچیده میان داده است. - پردازش آنها با روش‌های سنتی غیرممکن است.

ویژگی‌های کلان داده‌ها:

١. حجم داده : سازمانها داده‌ها را از منابع مختلف شامل تراکنش‌های کاری، ویدیو و تجهیزات و شبکه اجتماعی و ... جمع آوری می‌کنند. نگهداری این حجم اسلامات بسیار مشکل است که امروزه با پلتفرم‌هایی مانند Hadoop , data lakes انجام می‌شود
٢. سرعت: اهمیت سرعت پردازش این داده‌ها بسیار مهم است و استفاده از سنسورها و معیارهای هوشمند ، استفاده از بیگ دیتا را در کمترین زمان ممکن می‌سازد.
٣. تنوع : تنوع در فرمت‌های داده‌ها مانند داده‌های عددی، بانک‌های اطلاعات قدیمی، اسناد متنی ایمیل‌ها و ...
٤. پیچیدگی: پیچیدگی زیاد

مثال : مجموعه داده‌های تعداد زیادی از بیماران مبتلا به کرونا در سنین مختلف و گروه‌های متنوع - سیستم پیشنهادات محصول با استفاده از کلان داده‌ها

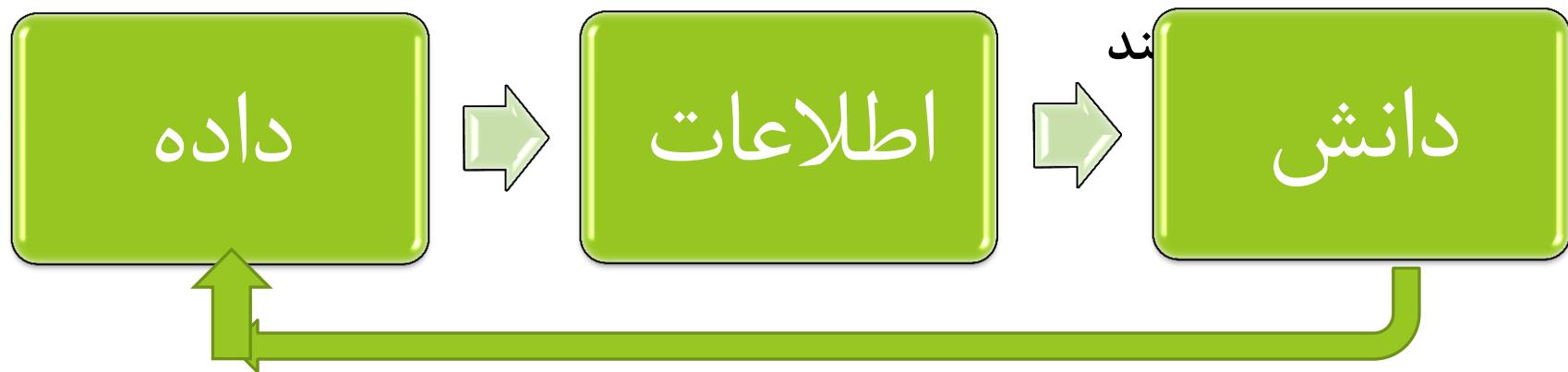
▪ تعریف علم داده (data science) : تجزیه و تحلیل داده‌ها، کسب و کار و استخراج و برنامه ریزی

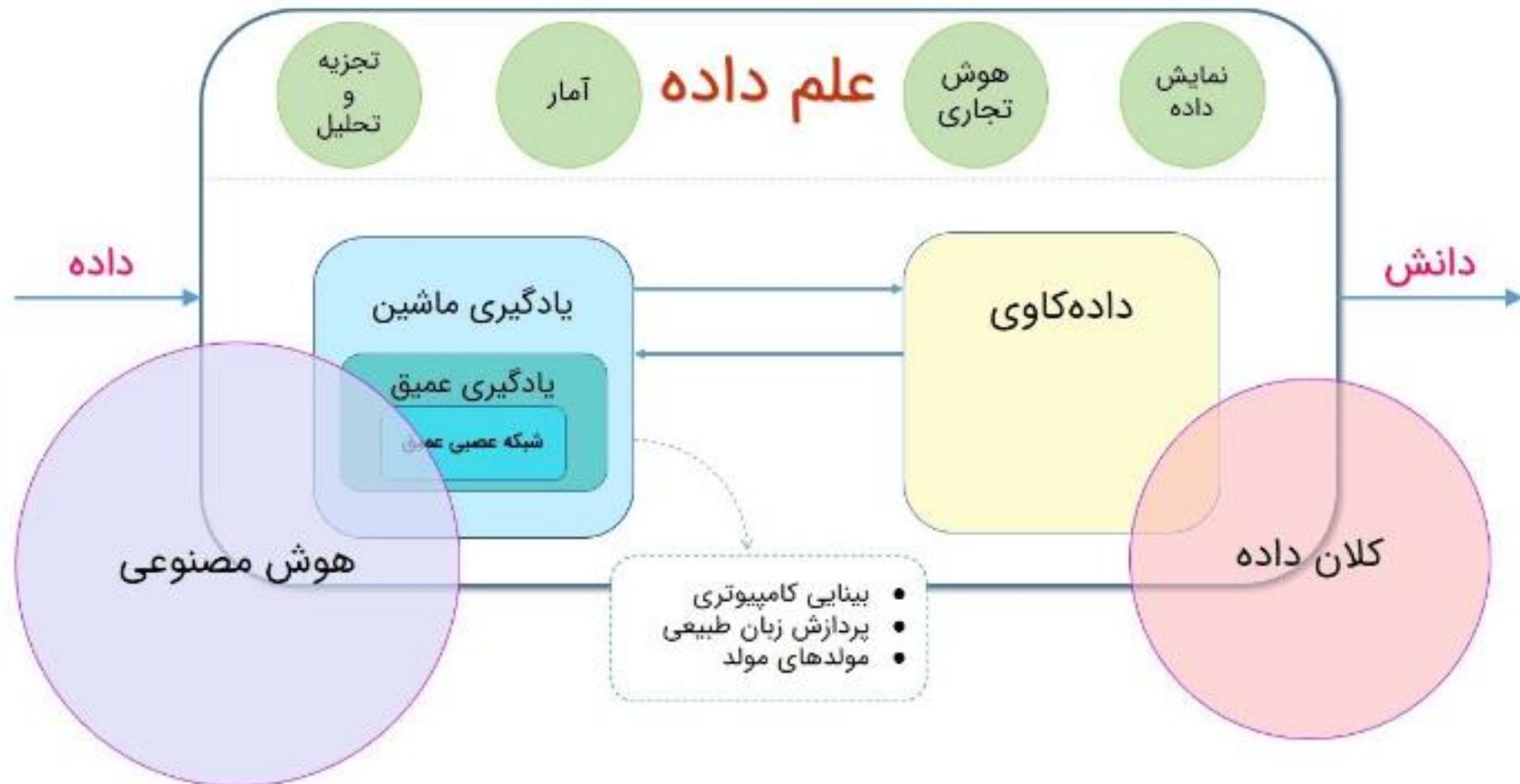
اطلاعات
- مهارت

- تعریف اطلاعات (information) : داده‌های پردازش شده-داده‌های سازماندهی شده و آراسته و معنادار و تفسیر شده
- تعریف دانش: (knowledge) : نمایش نمادین بخش کوچکی از جهان واقعی
- تعریف پایگاه داده: مجموعه‌ای از داده‌های ذخیره شده و پایا به صورت مجتمع و بهم مرتبط ، تحت مدیریت یک سیستم کنترل مرکز ، مورد استفاده یک یا چند کاربر به صورت همزمان و اشتراکی را پایگاه داده گویند.

نکته مهم : داده‌ها از روی تجزیه
و تحلیل

علم داده

مفهوم تراکنش: مجموعه‌ای از رخدادهای پشت سر هم روی داده‌ها به طوری که از یک نقطه آغاز و به یک نقطه پایان می‌یابد.

- برگرداندن تراکنش (Rollback)
- اجرای ناقص تراکنش
- تائید تراکنش (commitment)

ویژگی‌های تراکنش:

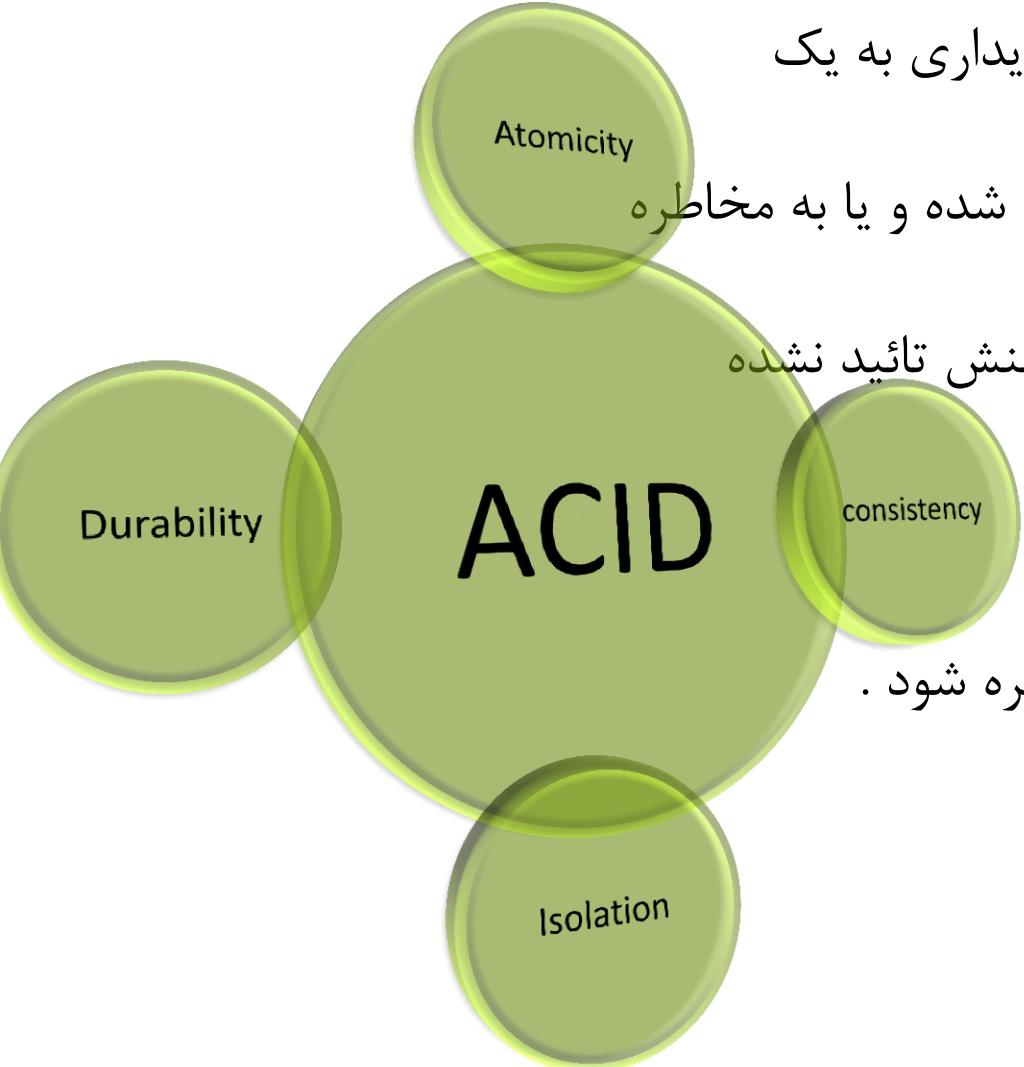
- یکپارچه بودن: یک تراکنش یا باید به طور کامل اجرا شود و یا اصلاً نباید اجرا شود。(یا همه یا هیچ)

- پایداری: اجرای تراکنش باید بتواند سیستم پایگاه داده را از وضعیت پایداری به یک وضعیت پایدار دیگر انتقال دهد.

- محدودیت تعریف شده در یک سیستم نباید با اجرای یک تراکنش نقض شده و یا به مخاطره بیفتد.

- ایزوله بودن: نتایج حاصل از اجرای یک تراکنش تا زمانی که اتمام تراکنش تائید نشده نباید در سیستم پایگاه داده‌ها قابل رویت باشد بلکه باید پس از تائید تراکنش قابل رویت باشند.

- مانا بودن نتیجه اجرای تراکنش‌ها: بعد از اجرای موفقیت آمیز تراکنش تایید شده ، نتایج حاصل از اجرای این تراکنش باید در سیستم ذخیره شود .

- ایمنی اطلاعات (safety information) : مکانیزمی حفاظتی برای مقابله با عوامل آسیب رساننده (غیرانسانی) به اطلاعات ذخیره شده ایمنی و امنیت اطلاعات و خصوصی لملپیچی: اطلاعات (security information): مکانیزمی حفاظتی برای کنترل و نظارت دسترسی کاربران مجاز به استفاده از سیستم اطلاعاتی
- خصوصی‌سازی (privacy information): قابل دسترس بودن اطلاعات یک شخص یا یک سازمان برای سایرین با سطوح اطلاعاتی متفاوت.- خصوصی سازی بیماری بیماران برای استفاده فقط پژوهشگران (نه تاریخ تولد بیمار و اطلاعات جامعشان)

نمرین :

فوجارت مراحل اجرا و خروجی یک تراکنش را رسم کنید.

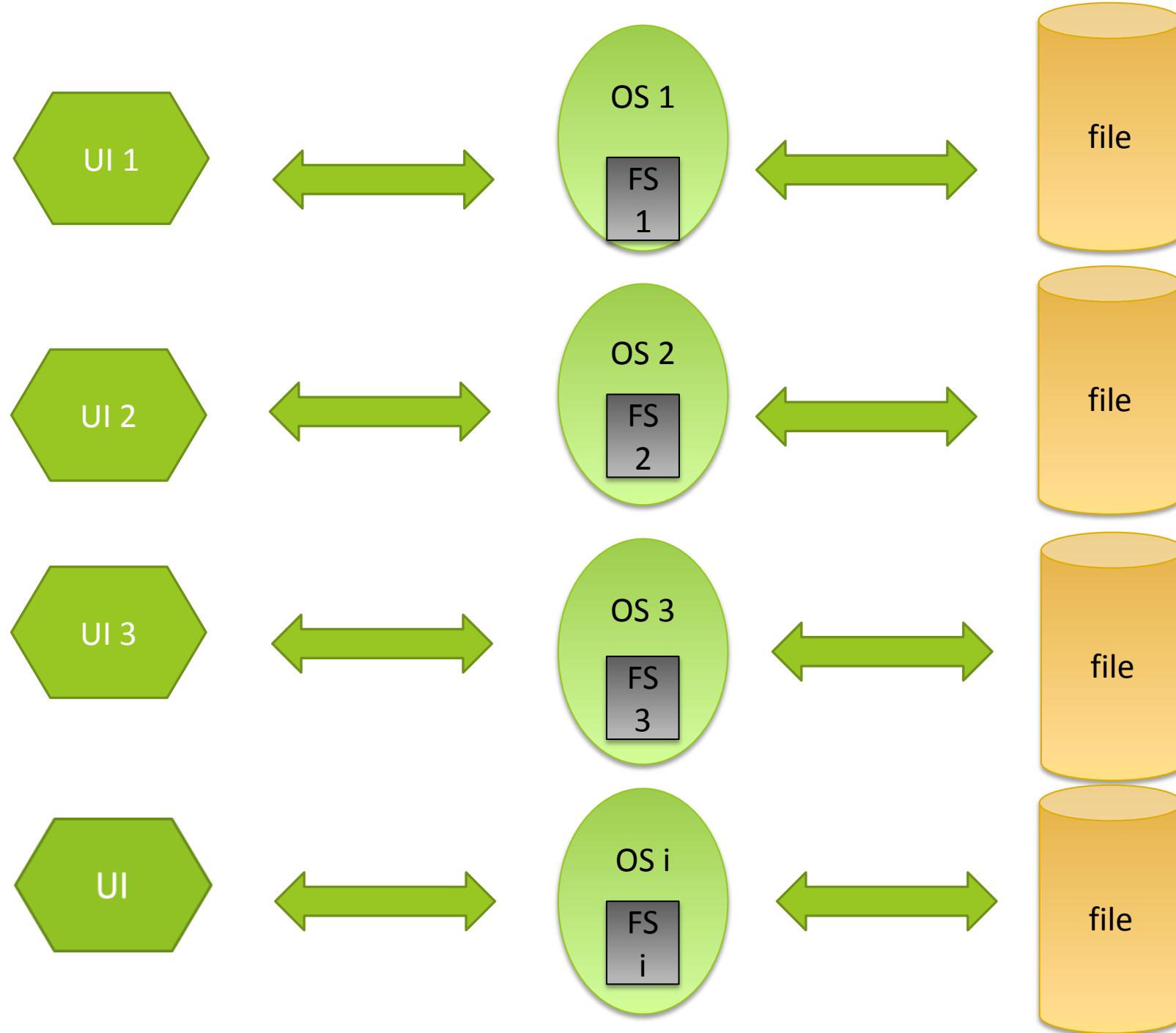
فصل دوم: روش‌های پیاده‌سازی سیستم اطلاعاتی

- روش اول : سیستم‌های فایلینگ
- روش دوم: روش مبتنی بر پایگاه داده‌ها
  - ✓ تعریف پایگاه داده
  - ✓ عناصر اصلی سیستم مدیریت پایگاه داده‌ها
  - ✓ افزونگی
  - ✓ مزایای استفاده از سیستم‌ای مبتنی بر پایگاه داده

روش اول : سیستم‌های فایلینگ

■ سیستم ناپایگاهی: در این روش نیازهای اطلاعاتی و پردازشی هر قسمت از محیط برآورده می شوند. مراحل اولیه طراحی و تولید برای هر قسمت به طور کلاسیک انجام شده و بعد از طراحی، مشخصات هر سیستم همراه با وظایف آنها مشخص می شود .

■ در این روش برای ایجاد محیط ذخیره سازی اطلاعات از یک سیستم فایل (FS) و برای برنامه سازی از یک زبان سطح بال استفاده می شود و در نهایت برای هر قسمت، یک سیستم کاربردی ایجاد می شود.

معایب روش فایلینگ:

۱- ناسازگاری داده‌ها:

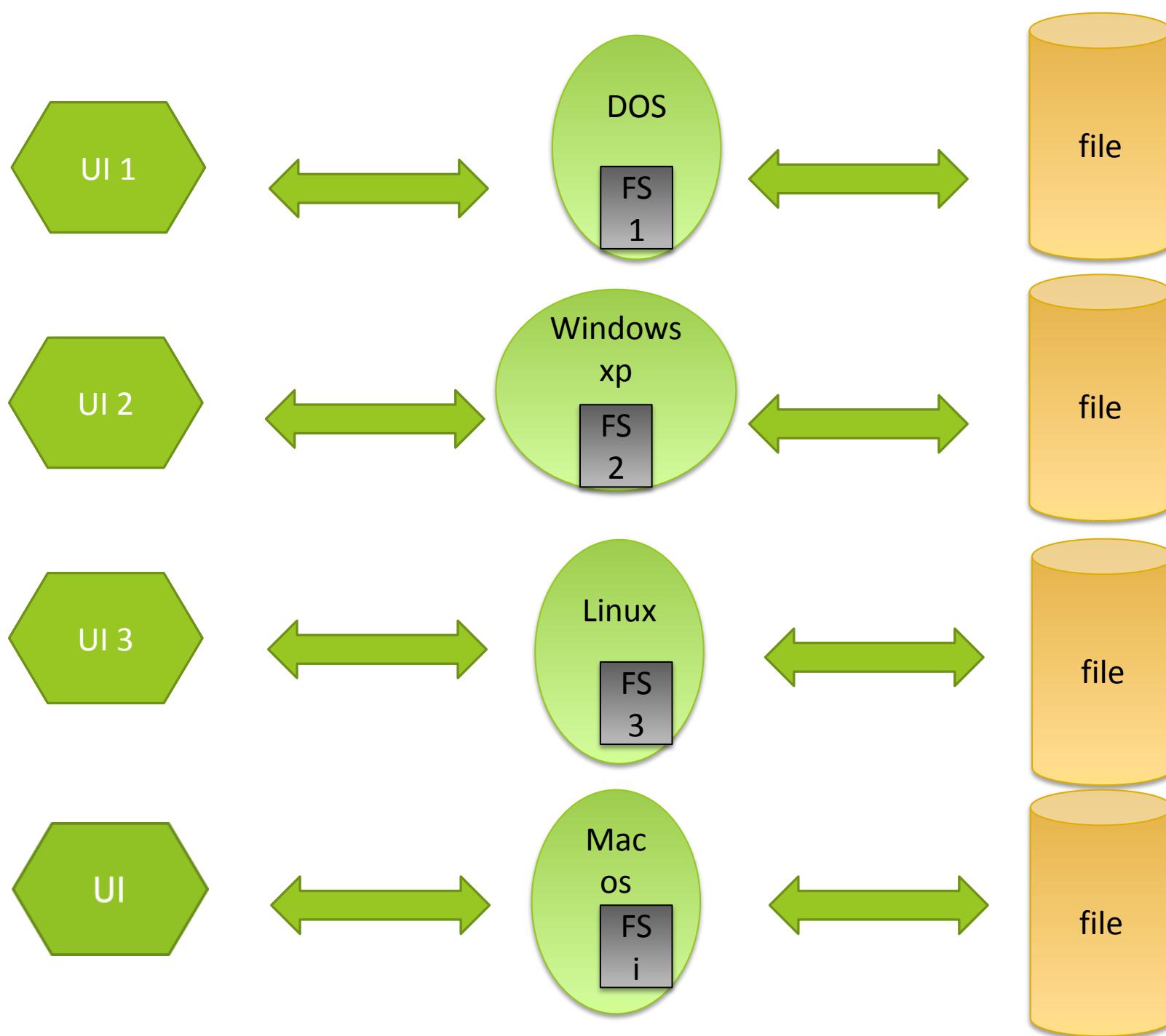
عدم همخوانی نوع و یا اندازه تعریف شده برای داده‌هایی که در چندین زیرسیستم مربوط به یک سیستم.

مثال : شماره پرسنلی در یک سیستم درمانی : کاراکتری
اما در سیستم دیگری مانند حسابداری : عدد صحیح

۲- عدم داشتن کنترل متمرکز:

هنگامی که اطلاعات بر روی ماشین‌های مجزا ذخیره‌می شود ، کنترل متمرکز آنها دشوار است.

مثال: سیستم DOS، ۱۶ بیتی است در حالی سیستمی مانند ویندوز ۸ ، ۶۴ بیتی . در این زمان عملیت درج و حذف و ویرایش اطلاعات مشکل خواهد بود.

۳- مشکل بروز نبودن اطلاعات:

هنگامی که تغییری در یکی از سیستم های زیرمجموعه ایجاد می شود، امکان یکسان بودن این اطلاعات مشترک در یک بازه زمانی کوتاه به سختی امکان پذیر است.

مثال : استعلام موجودی کالا در دو زمان متفاوت

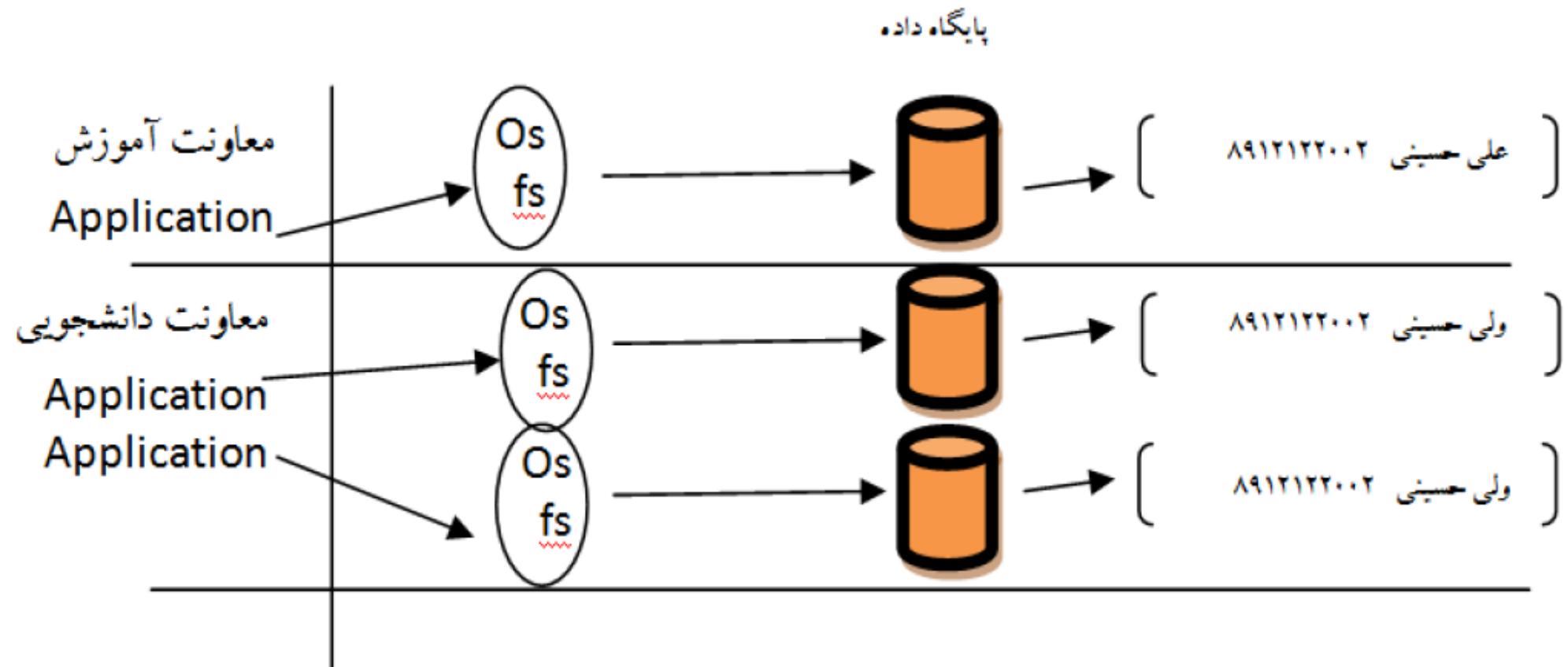
۴- پایین بودن ضریب ایمنی: به جهت محدود بودن مکانیسم های ایمنی، ضریب ایمنی آن پایین است . حتی استفاده از انواع اقسام ایمنی ها ، باز هم به علت سیستم فایلینگ مبتنی بر معماری کنترل نامتمرکز، مکانیسم حفاظتی نمی تواند به قدر کافی تامین کننده ضریب ایمنی بالا برای سیستم اطلاعاتی باشند.

۵ - پایین بودن ضریب امنیتی : امنیت اطلاعات در سیستم فایلینگ بیشتر وابسته به نوع سیستم عامل مربوط به هر یک از زیرسیستم هاست. باز به علت نبودن سیستم کنترل متمرکز برای تعیین و مدیریت حقوق کاربری کاربران ، مدیریت امنیت اطلاعات ذخیره شده در سیستم فایلینگ کارآمد نیست.

۶- استفاده ناکارآمد از منابع: سیستم‌های فایلینگ قادر یک مکانیسم کنترل متمرکز برای مدیریت زیرسیستم‌ها هستند.

۷- سختی در توسعه سیستم و بهینه‌سازی سیستم : عدم همسانی در نرم افزارهای استفاده شده، کار را برای توسعه و بهینه‌سازی سیستم کلی چه از نظر نیروی کار و چه از نظر توسعه و بهینه‌سازی مشکل می‌سازد.

یکی از مشکلات در سیستم فایلینگ

توجه : در شکل زیر مشاهده می کنید که نام علی حسینی و در قسمت دیگر با نام ولی و با شماره دانشجویی یکسان ثبت شده است که این اشتباه هنگاه ثبت نام رخ داده است ولی در هر قسمت این دانشجو با نام دیگر شناخته می شود.

ساده بودن طراحی و سادگی در پیاده‌سازی

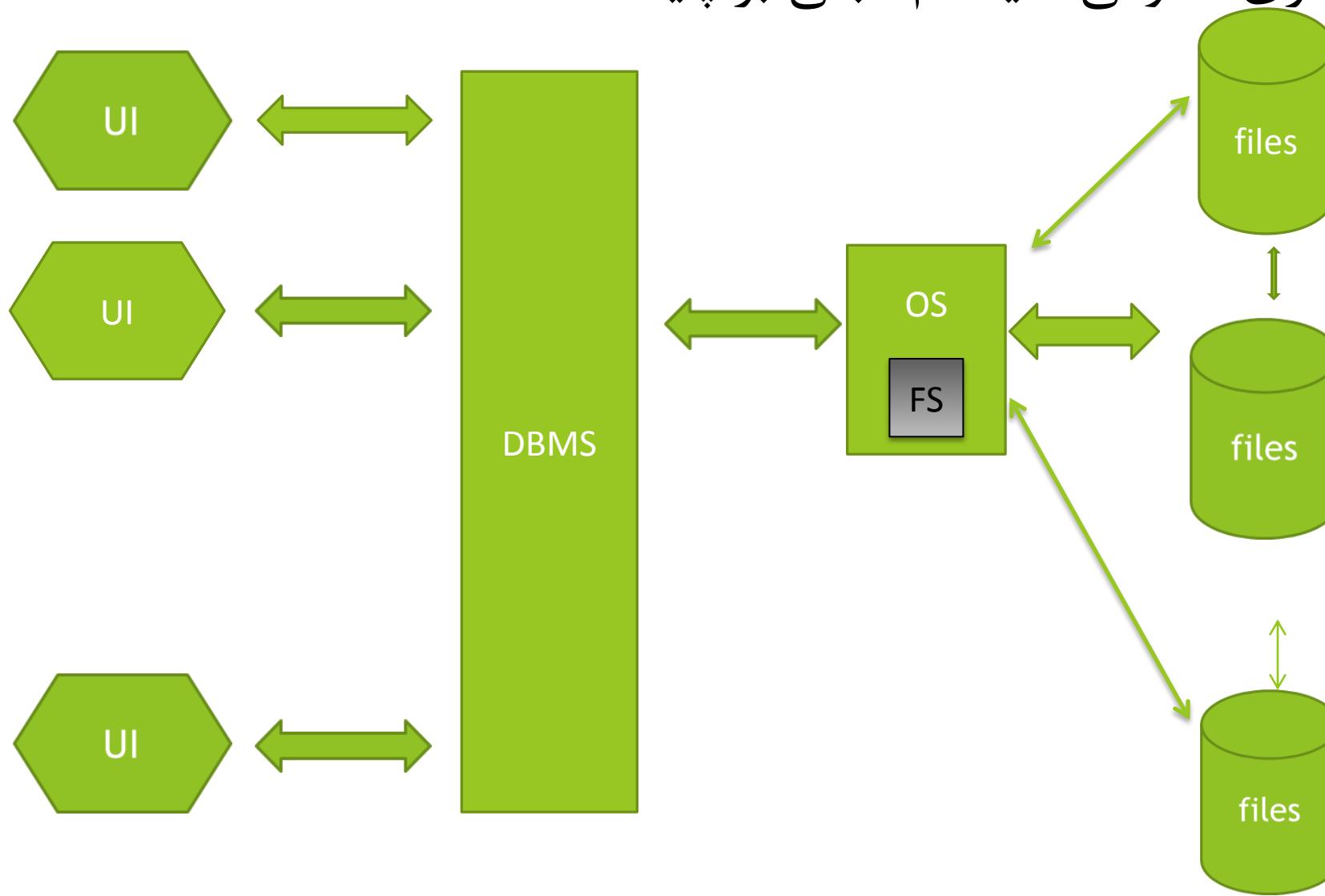
مهمنترین مزیت سیستم فایلینگ:

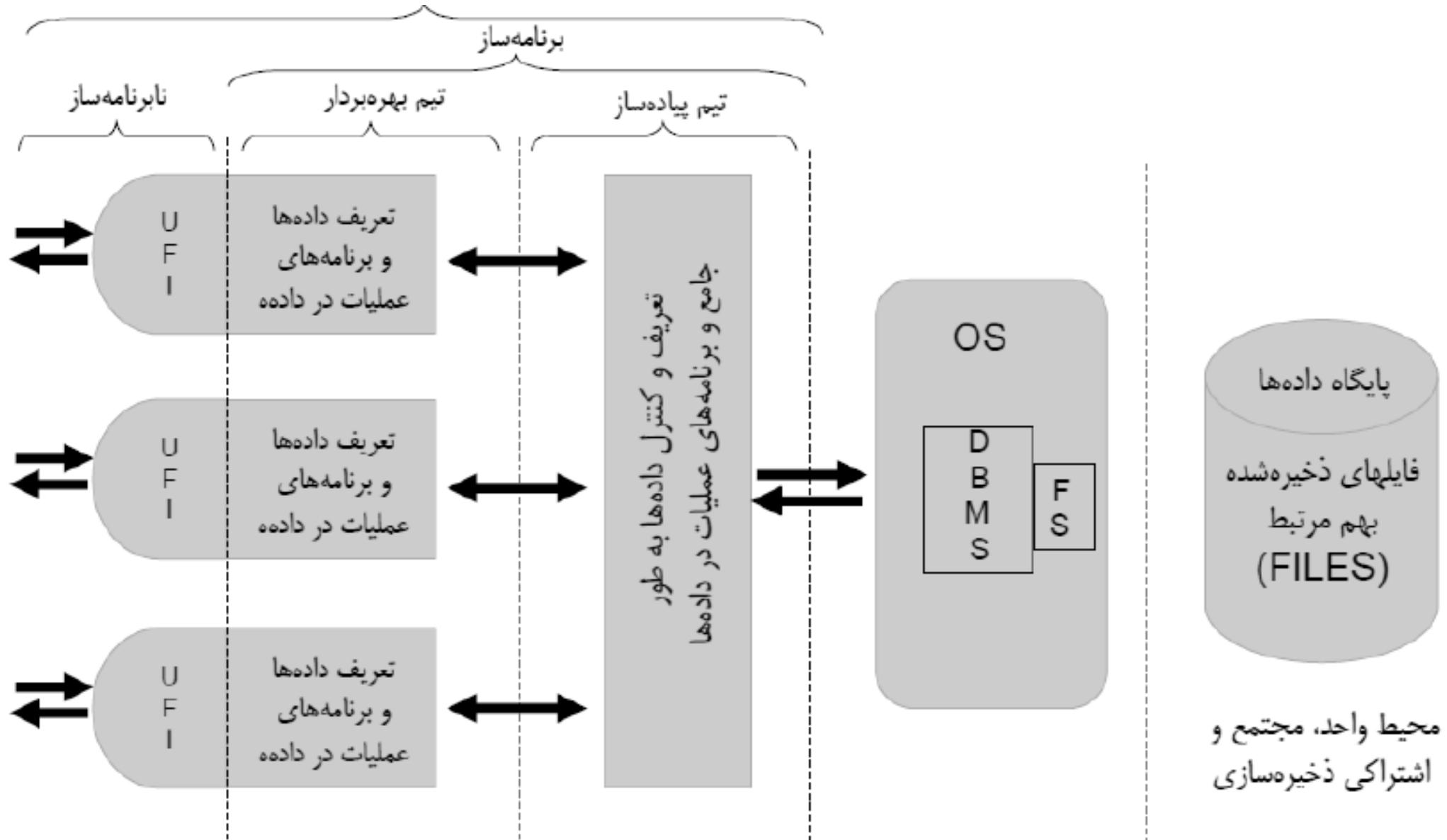
روش دوم: روش مبتنی بر پایگاه داده‌ها

- در این روش یک سیستم کنترل مرکز وجود دارد که وظیفه مدیریت اطلاعات را بر عهده دارد.
- این سیستم مدیریت اطلاعاتی در واقع یک نرم افزار تجاری است که امکان طراحی، پیاده‌سازی و توسعه سیستم‌های اطلاعاتی مفید را برای متخصصان پایگاه داده فراهم می‌کند.
- متخصص ابتدا بر اساس نیاز اطلاعاتی کاربران ، یک مدل اطلاعاتی را برای سیستم طراحی می کند و در نهایت آن را روی یک نرم افزار DBMS پیاده سازی میکند. در واقع این نرم افزار بر اساس طراحی انجام شده یک پایگاه داده را تولید میکند.

Data Base Management System : DBMS ■

معماری عمومی سیستم مبنی بر پایگاه داده

تعريف پایگاه داده: به مجموعه ای از داده های به هم مرتبط پایگاه داده می گویند که لزوما این داده ها از نظر فیزیکی در یک مکان قرار ندارند ولی با هم ارتباط منطقی دارند.

■ مجموعه ای از اطلاعات ذخیره شده و سازماندهی شده به طوری که امکان دسترسی، تغییرات، نظارت ، مدیریت و کنترل را روی این اطلاعات ذخیره شده به صورت کارا میسر سازد.

■ مبتنی بر چهار عنصر اصلی که عبارتند از :

۱- سخت افزار   ۲- نرم افزار   ۳- داده‌ها   ۴- کاربران

عناصر اصلی سیستم مدیریت

پایگاه داده‌ها :
اجزای سخت افزاری :

۱- واحد ذخیره و بازیابی اطلاعات انبوه

۲- واحد پردازشگر مرکزی

۳- شبکه های ارتباطی

۴- حافظه اصلی و حافظه پنهان

■ واحدهای ذخیره و بازیابی اطلاعات انبوه:

- هدف آنها : ذخیره حجم زیادی از اطلاعات و بازیابی آنها
- در گذشته متشکل از نوارهای مغناطیسی و دیسک های مغناطیسی بوده و اخیرا از SSDها استفاده می شود.
- دیسک های سخت یا مغناطیسی قابلیت ذخیره سازی بالایی دارند
- دستگاههای ذخیره ساز انبوه در مقایسه با سایر حافظه ها از سرعت پایینی برخوردار هستند . بدین منظور از همه موارد مطرح شده استفاده می شود.
- بعدها با ارائه **معماری حافظه سلسله مراتبی** که در آن از همه انواع حافظه استفاده می شود، یک سیستم کارا برای ذخیره سازی و بازیابی اطلاعات ارائه شد.

■ واحد پردازشگر مرکزی:

چه چیزی در پردازشگر ها مهمه؟؟؟

۱- سرعت پردازش اطلاعات

۲- کاهش زمان پاسخگویی به کاربران

در سیستم های مبتنی بر پایگاه داده ها، بنا به نیاز

(تعداد کاربران همزمان، تعداد تراکنش های هم زمان و حجم اطلاعات ذخیره شده ، از سیستم های تک پردازنده و یا چند پردازنده با توانایی های متعدد استفاده می شود.- مانند دو پردازنده، هشت پردازنده، چهار پردازنده.

تعريف پردازنده ها چند هسته ای **processor** (multi-core) : قابلیت پردازش همزمان چند واحد کاری کوچک (نخ یا **thread**) را دارد.

■ نرم افزارها :

۱- نرم افزار سیستمی (DBMS) : یا همان سیستم مدیریت پایگاه داده‌ها است. نرم افزاری که از نظر منطقی متمرکز است و وظیفه آن فراهم کردن امکانات لازم برای تعریف، ایجاد، تغییر و نگهداری و کنترل پایگاه داده‌ها است.

۲- نرم افزار رابط کاربری (User interface): یک محیط کاربر پسند برای کاربران فراهم می کند تا آن ها بتوانند از پایگاه داده ها به صورت مطلوبی استفاده کنند. در واقع هدف ، ایجاد رابط های کاربری مناسب برای کارکاربران است.

■ داده‌ها:

۱- داده‌های سیستمی یا دادگان (**Meta Date**) : داده‌هایی هستند که برای ساماندهی داده‌های کاربردی به ما کمک می‌کنند. این داده‌ها ، ارتباط مفهومی داده‌های کاربردی با یکدیگر را پیاده‌سازی می‌کنند. این داده‌ها نیز به ما کمک می‌کنند تا چه در زمان ورود اطلاعات و چه در زمان پردازش اطلاعات، عملکرد سیستم را تشخیص دهیم و روی آن کنترل و نظارت داشته باشیم.

نکته: در واقع داده‌هایی هستند که در سیستم مدیریت پایگاه داده‌ها به منظور نظارت، کنترل، حفظ سازگاری و جامعیت مورد استفاده قرار می‌گیرند.

۲- داده‌های کاربردی یا ورودی / خروجی (**input/output Data**): داده‌هایی که در یک محیط عملیاتی مورد استفاده قرار می‌گیرند و در پایگاه داده ذخیره می‌شوند و روی آنها انواع پردازش‌ها صورت می‌گیرد.

■ کاربران (Users) : بر اساس **کارآیی** یک سیستم اطلاعاتی و با در نظر گرفتن نیازهای کاربران آنها سنجیده و تقسیم بندی می شود.

۱- زمان پاسخ : مدت زمانی که کاربران در انتظار دریافت تقاضای پاسخ اش است.

۲- در دسترس بودن: فراهم کردن امکاناتی که منجر شود که پایگاه داده‌ها تحت هر شرایطی در دسترس کاربران آنها باشد. (دسترسی در هفت روز هفته و ۲۴ ساعت شبانه روز)

تقسیم بندی کاربران بر اساس ماهیت اطلاعاتی :

۱- مدیر داده‌ها یا DA (Data Administrator)

۲- کاربر نهایی یا EU (End-User)

۳- طراح پایگاه داده‌ها یا DD (Database Designer)

۴- مدیر پایگاه داده‌ها یا DBA (Database Administrator)

۱- مدیر داده‌ها یا (Data Administrator) DA: کل سیستم موجود را به خوبی می‌شناسند. در چگونگی مدیریت داده‌ها و اطلاعات موجود تبحر دارند مانند معاون مالی و اداری که سیستم را خوب می‌شناسند.

۲- کاربر نهایی یا EU (End-User): کاربرانی که در نهایت می‌خواهند از سیستم تولید شده استفاده کنند. ممکن است اطلاعاتی از اینکه سیستم اطلاعاتی که با آن کار می‌کنند مبتنی بر پایگاه داده‌ها هست یا نه، نداشته باشند. نهایت انتظار این کاربر، برآورده کردن عملیات مورد درخواست و درست عمل کردن و کارایی بالای سیستم و امکان دسترسی مدام در زمان کارش است.

۳- طراح پایگاه داده‌ها یا (Database Designer) DD: معماری یک سیستم پایگاه داده را طراحی می‌کند و منجر به این خواهد شد که داده‌های کاربردی به درستی استفاده شود به طوری که ارتباط معنای داده‌ها، سازگاری و جامعیت آنها حفظ شود و سیستم پایگاه داده‌ها بتواند با کمترین افزونگی و در کوتاه ترین زمان ممکن و ایمنی بالا پاسخگوی نیازهای کاربران در همه زمان‌های مجاز باشد. در واقع طراح منطقی پایگاه داده‌ها هستند.

۴- مدیر پایگاه داده‌ها یا (Database Administrator) DBA: کاربرانی که به پیاده‌سازی یا همان طراحی فیزیکی پایگاه داده‌ها می‌پردازند. مدیر پایگاه داده‌ها شخصی است که در به کارگیری یک یا چند نرم افزار پایگاه داده‌ای با سابقه و با تجربه است.

افزونگی (redundancy): ذخیره سازی داده های یکسان در چندین محل مختلف

■ انواع افزونگی :

- ۱- طبیعی (ناشی از طبیعت داده ها) : هم سال بودن دانشجویان ورودی
- ۲- روش طراحی (طراحی نامناسب): ناشی از بکارگیری سیستم فایلینگ
- ۳- تکنیکی :
  - الف) ایندکس گذاری
  - ب) درهم سازی

- دیده شدن همه داده ها به عنوان یک واحد اطلاعاتی به لحاظ منطقی
- حداقل امکان وجود ناسازگاری
- حفظ جامعیت داده ها : به معنی قابل قبول بودن اطلاعات مانند اینکه حقوق کارمندان مزایای استهفاده‌واردی‌بازیکرتمانیان حداقل دستمزد باشد. (حقوق کمتر از یک میزانی ، قابل قبول مبتنی بر پلیگلها) داده:
- اشتراک داده ها
- به حداقل رسیدن افزونگی ها
- فراهم آوردن امکانات لازم برای بالا بردن ایمنی سیستم
- عدم وابستگی برنامه های کاربردی به فایل ها
- بالا بودن ضریب امنیتی داده ها

معایب سیستم های پایگاهی (سیستم بانکی)

- تحمیل هزینه های لازم برای خرید نرم افزار سیستم مدیریت پایگاه داده ها و مجوزهای مربوط به آنها و تقبل هزینه های لازم برای توسعه و بروز نگه داشتن نرم افزار
- پیدا کردن نیروهای متخصص برای نصب ، راه اندازی و سرویس نگهداری سیستم مدیریت پایگاه داده های خریداری شده و تقبل هزینه های پرداختی به آنها.

■ شناخت نیازها

■ مستندسازی

فصل سوم : مدل‌سازی مدل‌سازی

✓ مدل‌سازی فرآیندی

✓ مدل‌سازی داده‌ای

✓ مدل‌سازی ترکیبی

مراحل کلی ایجاد سیستم پایگاه داده

شناخت نیازها:

- نیازهای داده ای یا اطلاعاتی : نبود و نادیده گرفتن این اطلاعات ، آسیب جدی به سیستم وارد می کند . مانند کد کالا، تعداد موجودی در انبار، تاریخ موجودی کالا ، نام کالا و ...
- نیازهای عملکردی یا فرآیندی: در اثر پردازش بدست می آیند. مانند زمانی که تعداد کالایی جدید به موجودی در انبار اضافه می شود و باید طی عملیات پردازشی ، این تعداد کالا پس از وارد شدن کالا به انبار ، اضافه شود.

مستندسازی

- به منظور توسعه محصول نرم افزار و بهبود آن نیاز است
- هنگامی که مهندسی نیازها صورت میگیرد ، مجموعه ای از مستندات به صورت دفترچه و به همراه نرم افزار به کارفرما داده می شود.

مدل سازی

مدل فرآیندی (process)

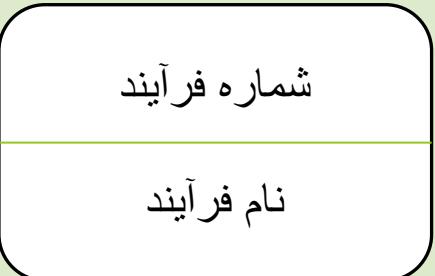
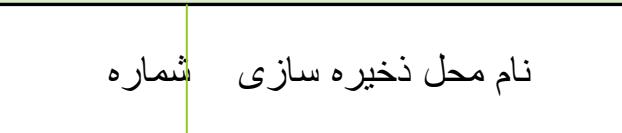
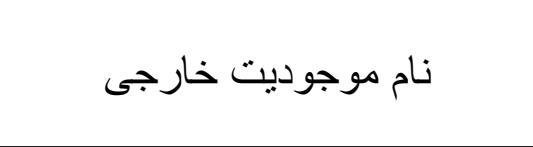
- دیاگرام جریان داده (DFD(data flow diagram))
- هدف : نمایش تصویری جریان داده در سیستم اطلاعاتی
- ابزاری برای نمایش گرافیکی فرآیندها و فعالیت های موجود و چگونگی حرکت داده ها

مدل داده ای (dat)

- دارای سه نوع معنایی ، منطقی و فیزیکی است.
- هدف: توصیف دقیق داده ها ، ارتباط میان آنها و محدودیت مقداری داده ها

مدل ترکیبی

- کدام یک از عملکردها یا توابع روی کدام یک از موجودیت ها تاثیرگذار هستند و نوع تاثیر آنها چیست

شکل علامت	نام علامت
 <p>شماره فرآیند</p> <p>نام فرآیند</p>	<p>فرآیند</p> <p>مدل‌سازی فرآیندی</p>
<p>نام جریان داده</p> <hr/>	<p>جریان داده</p>
 <p>نام محل ذخیره سازی</p> <p>شماره</p>	<p>محل ذخیره سازی داده</p>
 <p>نام موجودیت خارجی</p>	<p>موجودیت خارجی</p>

مدل‌سازی داده‌ای

معنایی

منطقی

فیزیکی

مدل‌سازی داده‌ای

■ ارائه یک مدل داده ای برای داده ها و ارتباط معنایی میان آنها در یک محیط عملیاتی به کمک مفاهیمی مستقل از جنبه های منطقی و نمایشی فیزیکی داده ها

مدل سازی داده ای معنایی:

■ ارائه یک مدل داده ای در بالاترین سطح انتزاع برای بخشی از جهان هستی با هدف ایجاد یک پایگاه داده ها برای آن بخش.

■ موجودیت (entity): هر چیز، هر شی در محیط عملیاتی که نیاز به اطلاعات آن داشته باشیم به طوری که آن شی قابل تمایز با چیزهای دیگر باشد.

نکته: اگر آن دو چیز قابل تفکیک از همدیگر نباشند بنابراین یک موجودیت تلقی می شوند.

۱. موجودیت قوی: وجودش وابسته به وجود موجودیت دیگر نیست. مانند اطلاعات شخصی کارمند

۲. موجودیت ضعیف: وجودش وابسته به وجود موجودیت دیگر است (متکی به خود نیست). مانند اطلاعات وابستگان کارمند

مفاهیم کاربردی در مدل سازی
داده‌ای معنایی:

۱. منحصر به فرد: مانند اطلاعات هویتی دانشجو
۲. معنی دار: نامفهوم و گنگ نمی تواند باشد.
۳. دارای یک یا چند نمونه موجودیت : مانند اینکه یک دانشجو دارای اسم نادر ، نام خانوادگی حسینی ، رشته تحصیلی مهندسی کامپیوتر و ... است که هر کدام یک پنج مشخصه‌های موجودیت: چه نوع موجودیتی؟
۴. دارای یک یا چندین صفت: مانند صفات های موجودیت اطلاعات هویتی دانشجو عبارتند از نام ، نام خانوادگی ، رشته تحصیلی و مقطع تحصیلی و ...
۵. دارای شناسه: شناسه در واقع صفت منحصر به فرد در خصوص هر موجودیت است.
مانند شماره دانشجویی در موجودیت اطلاعات هویتی دانشجو

نکته: برای موجودیت قوی داشتن شناسه ضروری است اما موجودیت ضعیف قادر شناسه است

نکته : صفت می‌تواند ساده (تجزیه ناپذیر) و یا مرکب باشد . البته این مفهوم نسبی است. بدین منظور که نسبت به نوع کاربرد می‌توان در مورد مرکب بودن یا نبودن آن تصمیم‌گیری کرد. مثلاً آدرس محل سکونت دانشجو می‌تواند یک صفت ساده یا یک صفت مرکب در نظر گرفته شود. بدین ترتیب که با فرض اینکه در یک کاربرد هیچگونه عملیاتی اعم از مرتب‌سازی، جستجو و غیره روی آن صورت نگیرد، آدرس سکونت دانشجو یک صفت ساده است. اما اگر دانشجویان بر اساس شهر، منطقه و خیابان اصلی محل سکونت دسته‌بندی شوند، در چنین شرایطی صفت آدرس، صفت مرکب خواهد بود و قابل تجزیه.

نکته: هر صفت تنها می‌تواند دارای مقدارهای مخصوص به خود باشد لذا صفت‌ها نمی‌توانند پذیرنده هر گونه مقداری باشند. مانند اینکه در سیستم مدیریت پایگاه داده‌های مایکروسافت اکسس همانند سایر سیستم مدیریت پایگاه داده‌ها زمانی که صفتی را تعریف می‌کنیم باید نوع آن و اندازه آن را نیز مشخص سازیم که در این صورت مقادیر اختصاص به صفت‌ها بر اساس نوع داده‌ای که در زمان طراحی تعریف شده است، می‌باشد. برای نمونه در نرم افزار مدیریت پایگاه داده مایکروسافت اکسس امکان تعریف نوع داده‌ای متعدد از جمله اعداد، داده‌های متنی، تاریخ ، ساعت و غیره را می‌دهد.

نکته: هر صفت می تواند **تک مقداری یا چند مقداری** باشد. به طور مثال یک کاربرد صرفا آخرین مدرک تحصیلی برای یک کارمند مدنظر باشد که در این صورت صفت مدرک تحصیلی یک صفت تک مقداری است اما در یک کاربرد دیگر ممکن است کلیه مدارک تحصیلی یک کارمند مدنظر باشد که در این صورت صفت، مدرک تحصیلی یک صفت چند مثداری است یعنی می تواند حاوی همه اطلاعات مربوط به همه مقاطع تحصیلی کارمند باشد شامل مدرک کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری باشد.

نکته: هر صفت می تواند به **صورت هیچ مقدار (NULL) و لزوماً مقدار پذیر** باشد. به طور مثال شماره دانشجویی نمی تواند یک صفت هیچ مقدار باشد اما شماره پلاک خودرو می تواند هیچ مقدار باشد. یعنی دانشجو ممکن است ماشین نداشته باشد.

نکته: **هیچ مقدار** در پایگاه داده مطلوب نیست. هنگام مقایسه سیستم مدیریت پایگاه داده دچار مشکلی شود زیرا امکان مقایسه یک مقدار یا یک مقدار null وجود ندارد. **راه حل:** استفاده از مقدار پیش فرض (Default value)

نکته: هر صفت می تواند **حقیقی و یا مشتق شده** باشد. صفت حقیقی صفتی است که قائم به ذات است یعنی به خودی خود وجود دارد و وابسته به هیچ صفت دیگری نیست. برای مثال صفت های نام دانشجو و یا نام خانوادگی دانشجو صفت حقیقی است اما صفتی مانند «حقوق خالص پرداختی» که حاصل انجام یک فرآینده محاسباتی روی حقوق ناخالص، کسر مالیات، کسر بیمه و کسر وام های دریافتی است، یک صفت مشتق شده است.

نکته: صفتی مرکب که یا همه یا بخشی از اجزای آن چند مقداری باشد، **صفت پیچیده** است

■ تفاوت ارتباط با رابطه؟؟ (فصل آخر)

ارتباط (relationship): ارتباط
میان دو یا چند موجودیت

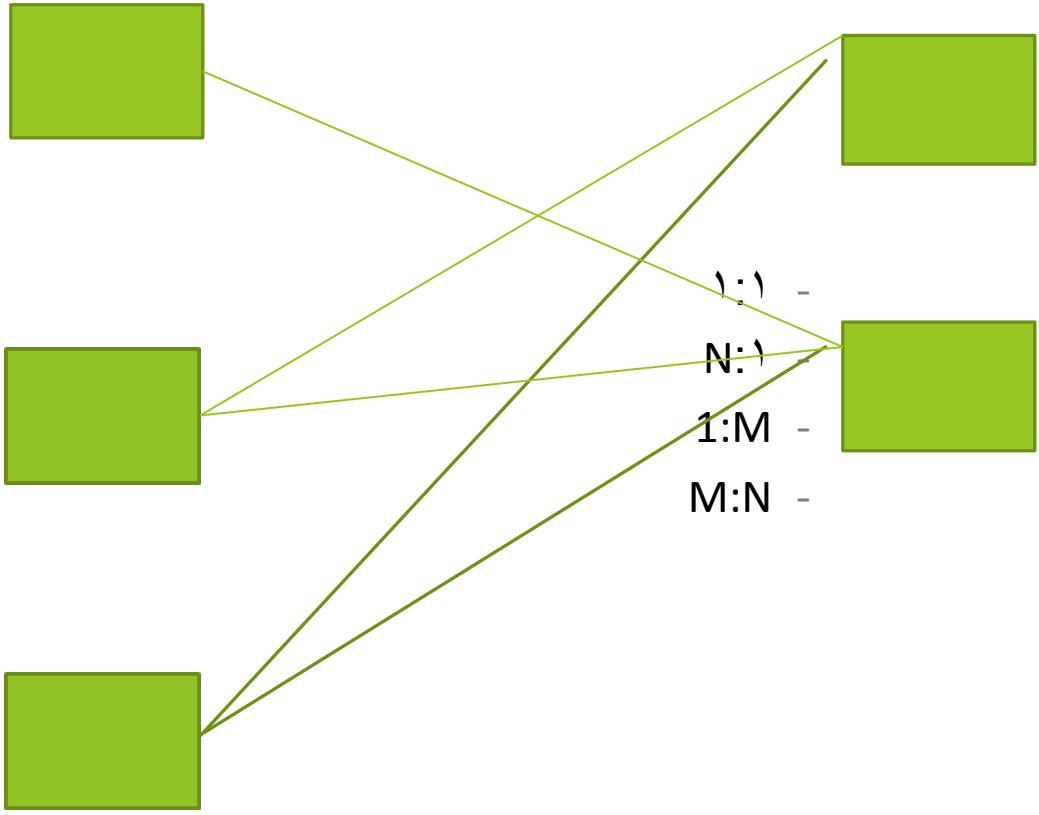
۱. روش دیاگرام موجودیت ارتباط
ERD
(entity relationship Diagram)

روش های ترسیمی مدل سازی
معنایی:

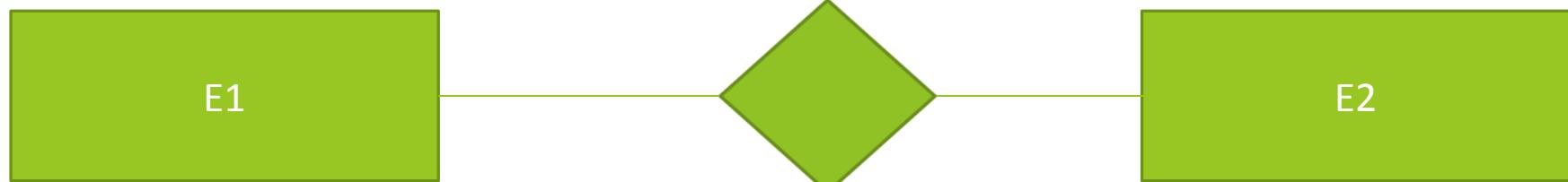
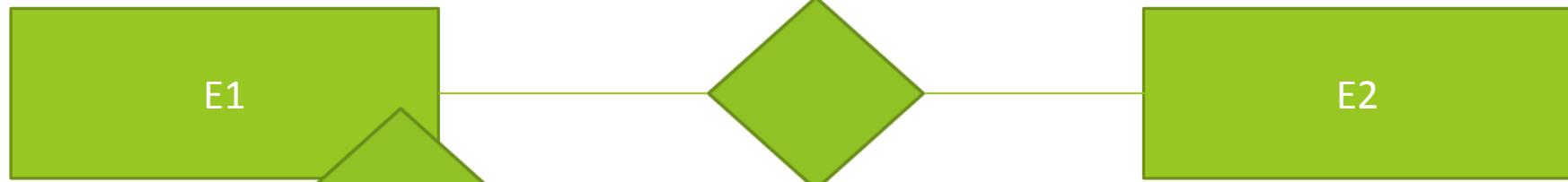
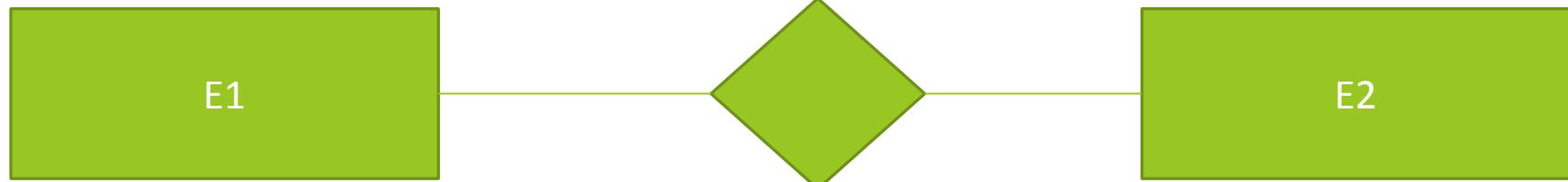
۲. روش نمودار کلاسی
UML
unified modeling language

UML	ERD	
داخل یک مستطیل نوشته می شود	داخل یک مستطیل نوشته می شود	موجودیت
داخل یک مستطیل که صفت مربوطه در پایین مستطیل مربوط به موجودیت نوشته می شود	داخل یک شکل دایره یا بیضی	صفت ها
زیرخط دار	زیرخط دار	صفت شناسه اول (اصلی)
زیرخط دار دوبل	زیرخط دار دوبل	صفت شناسه دوم
خط صاف که بالای آن نام ارتباط نوشته شده	شكل لوزی	ارتباط میان موجودیت ها

نمایش اشکال هندسی در دو روش مطرح شده

نکاتی در مورد ارتباط:

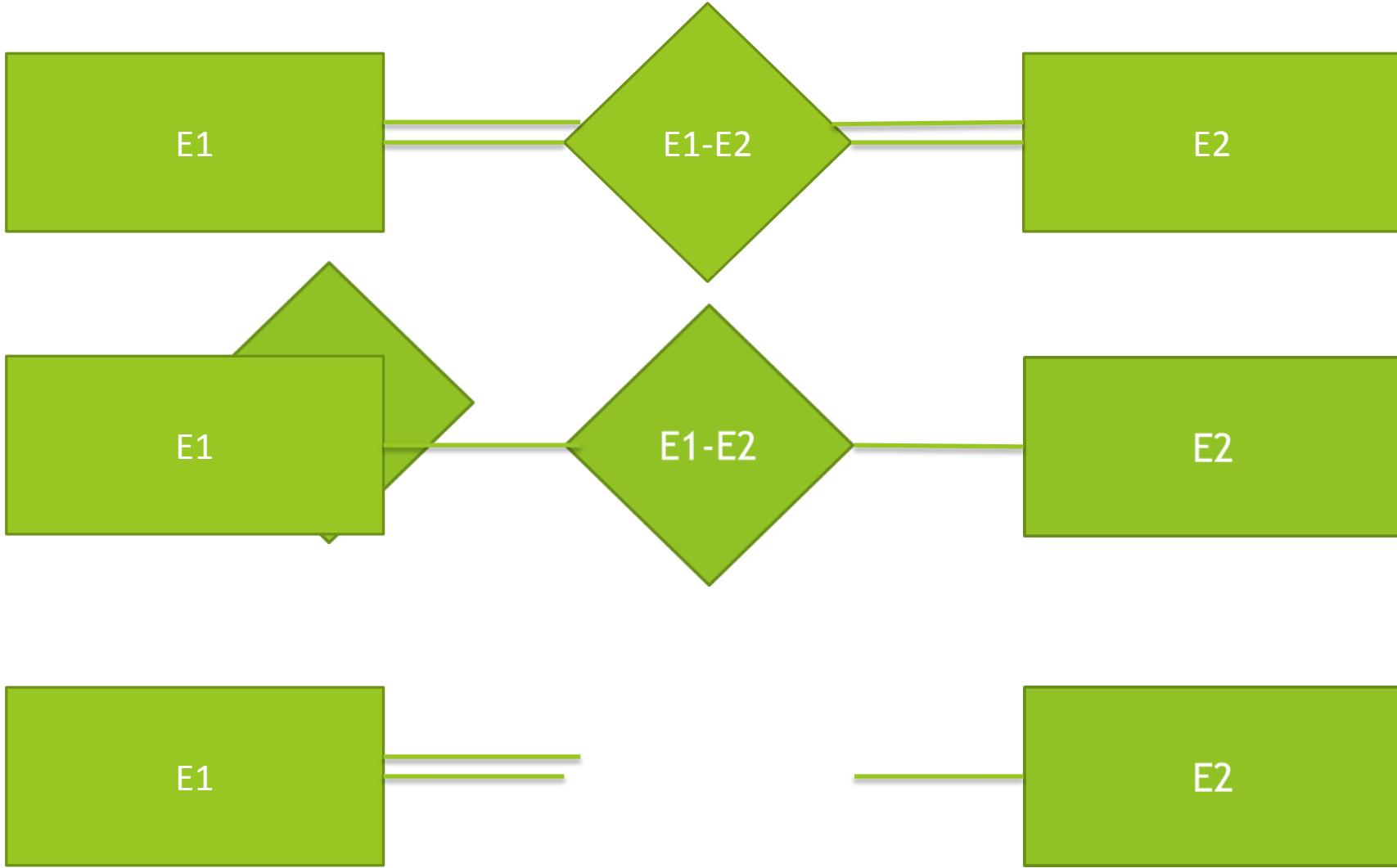

مشارکت الزامی

- حالتی است که در آن همه نمونه‌های موجودیت اول و همه نمونه‌های موجودیت دوم در ارتباط بین این دو موجودیت شرکت کرده باشند.

مشارکت غیرالزامی

- حالتی است که در آن مفهوم مشارکات ارتباط ارتقیاط دو موجودیت، حداقل یک نمونه از موجودیت پیدا شد که در ارتباط شرکت نکرده باشند.

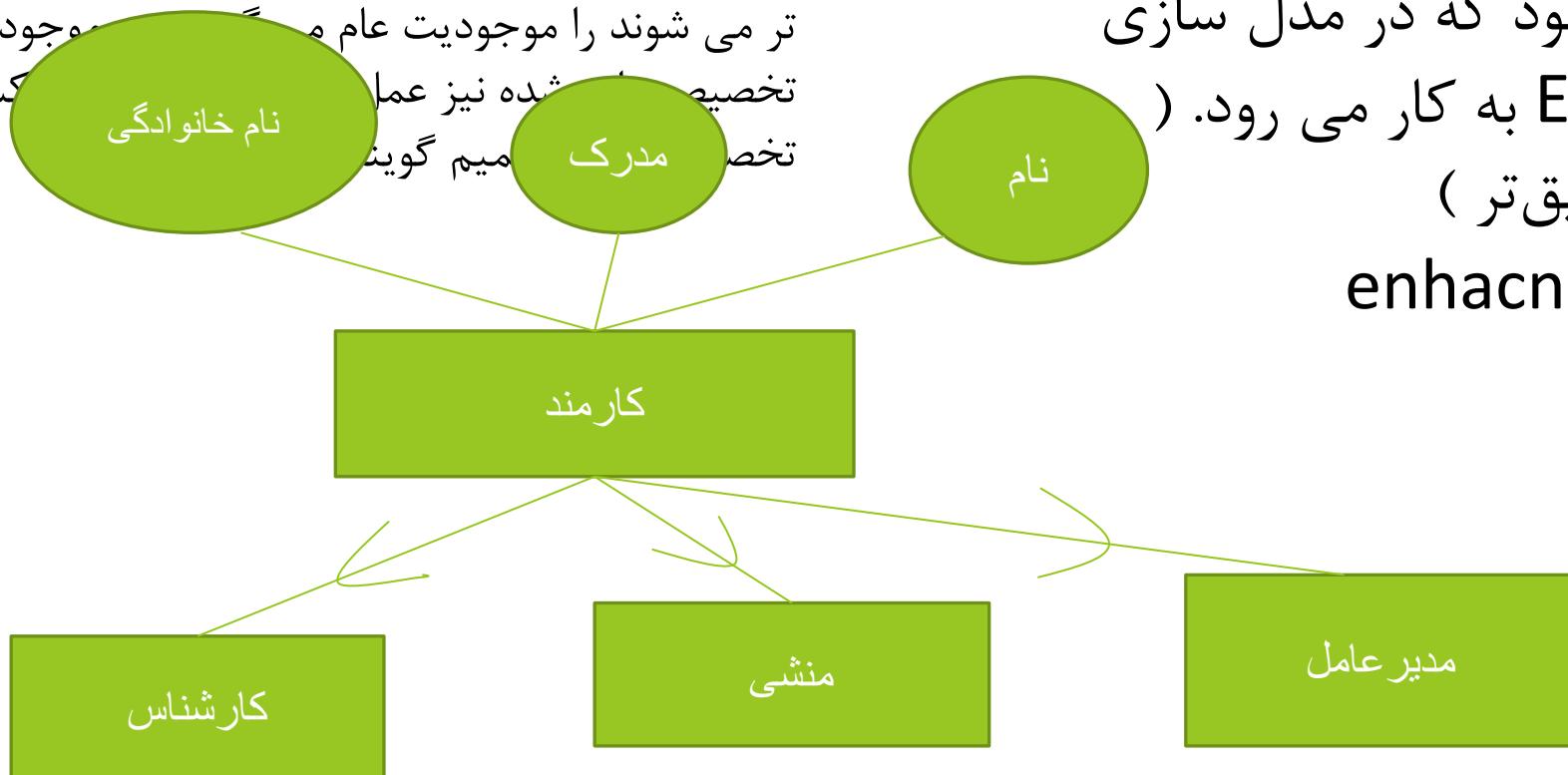

مدل سازی معنایی توسعه

یافته (EER): تمامی نمادهایی را شامل می شود که در مدل سازی با روشن ERD به کار می رود. (با تفسیر دقیق تر)

enhanced entity diagram

- ارتباط از نوع تخصیص و تعمیم یا ارتباط IS-A: اطلاعاتی که دارای عمومیت هستند و بیانگر یک موجودیت عمومی تر می شوند را موجودیت عام می نامند. موجودیت های تخصیص یافته شده نیز عملاً میم گویند کس عمل

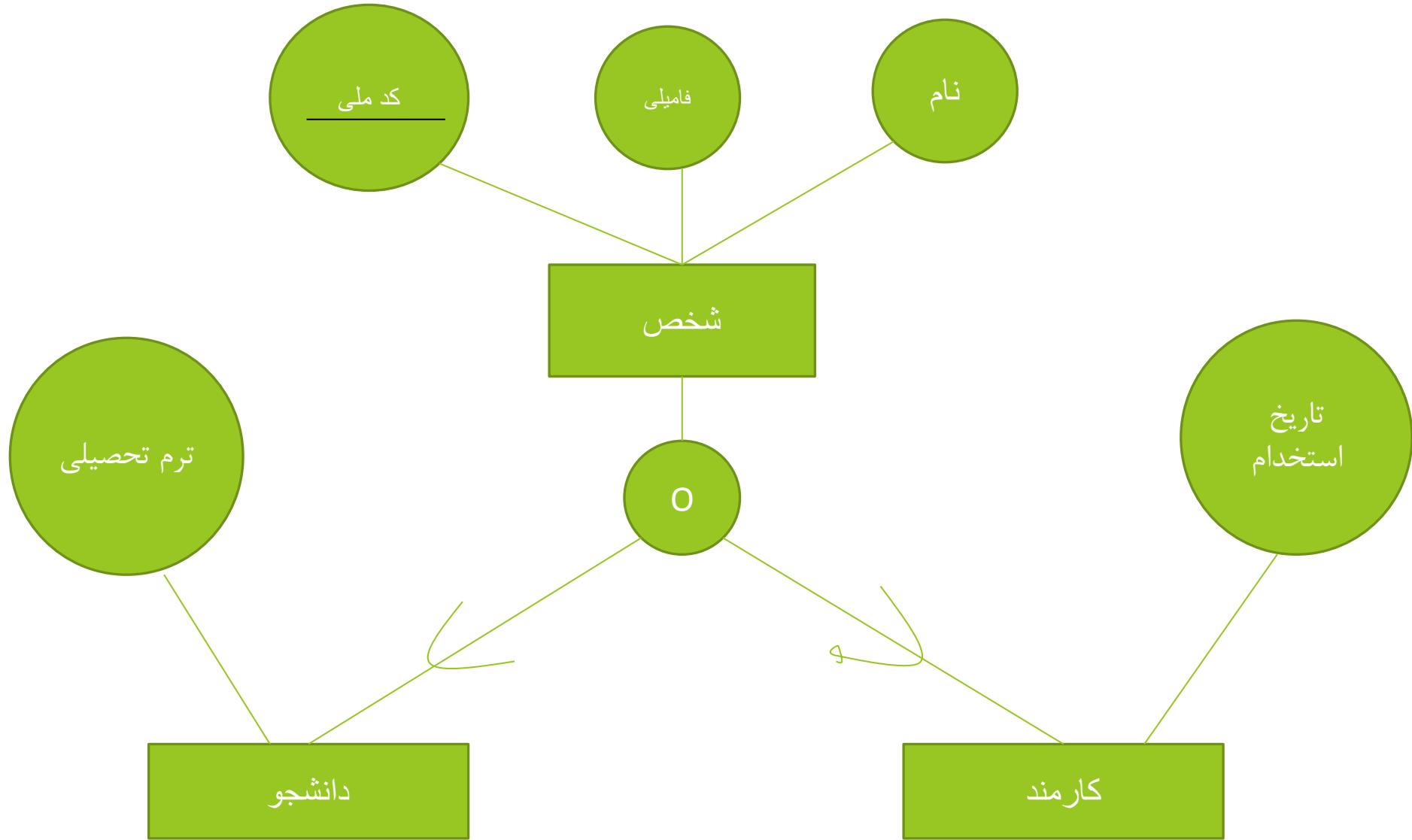
■ مثال: اگر ابتدا موجودیت کارمند مشاهده شده باشد، سپس زیرمجموعه های مدیر عامل و کارشناس و منشی یافت شده باشد، عملیات تخصیص انجام شده و چنانچه ابتدا موجودیت های مدیر عامل ، کارشناس و منشی یافت شده باشد سپس به موجودیت کلی تری به نام کارمند پی برد و باشیم، عملیات تعمیم صورت گرفته است. (با توجه به اسلاید قبل)

■ در یک عملیات تخصیص و یا تعمیم چنانچه نمونه ای پیدا شود که عضو بیش از یک زیرمجموعه (زیرنوع) باشد به این حالت اصطلاحا هم پوشانی (O) گویند.(شکل A)

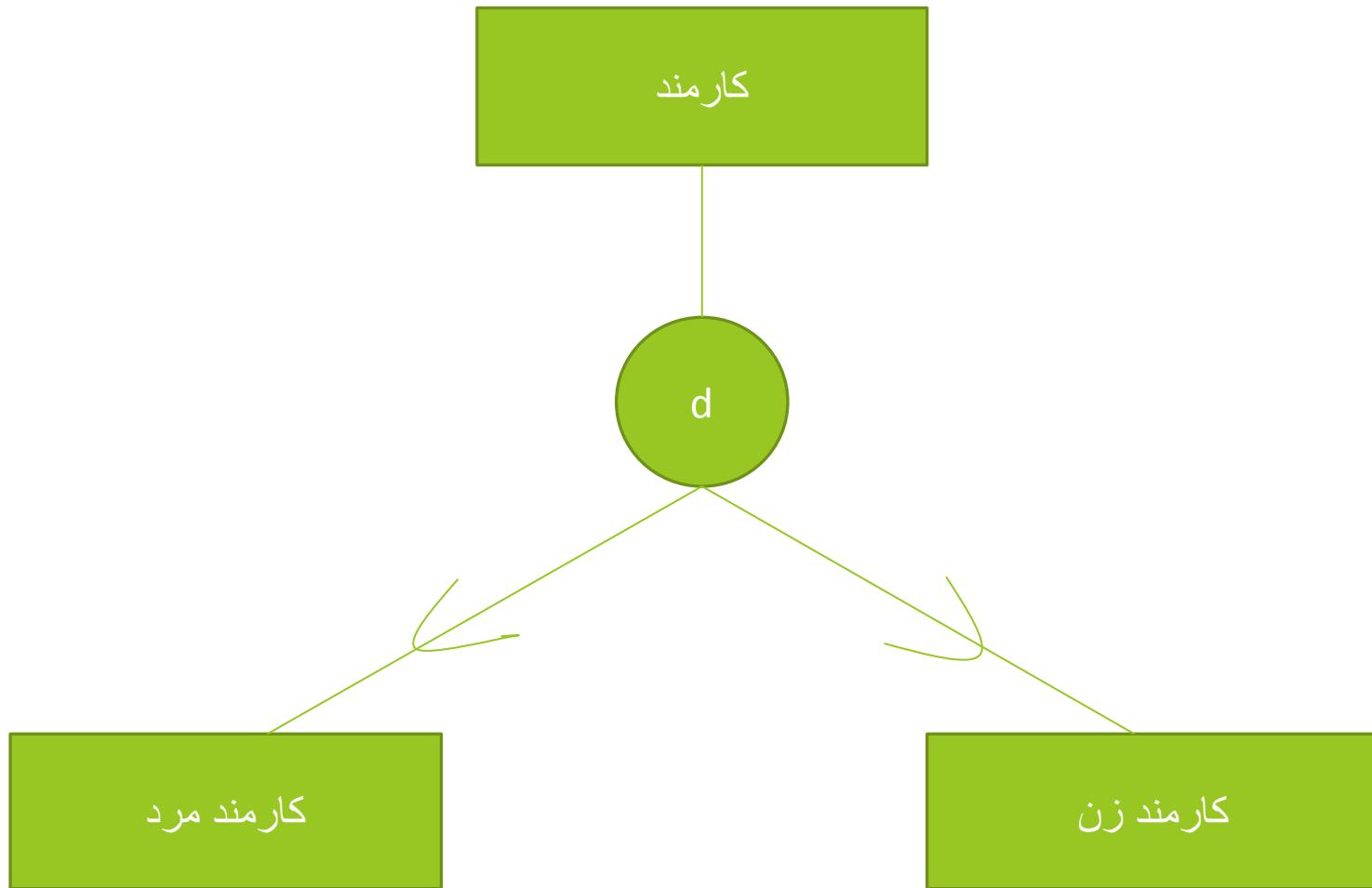
■ در یک عملیات تخصیص و یا تعمیم ، اگر هیچ نمونه ای یافت نشود که بتواند عضو بیش از یک زیرنوع باشد، به این حالت تمایز گویند که با d نشان داده می شود.(شکل B)

■ ممکن است نمونه های موجودت زیرنوع ، عضو بیش از یک زیرنوع است. به بیان دیگر برخی از این نمونه ها عضو یک زیرنوع و برخی دیگر عضو یک زیرنوع دیگر باشند، که به آن زیرنوع اجتماع یا دسته می گویند. که با U نشان داده می شود.(شکل C)

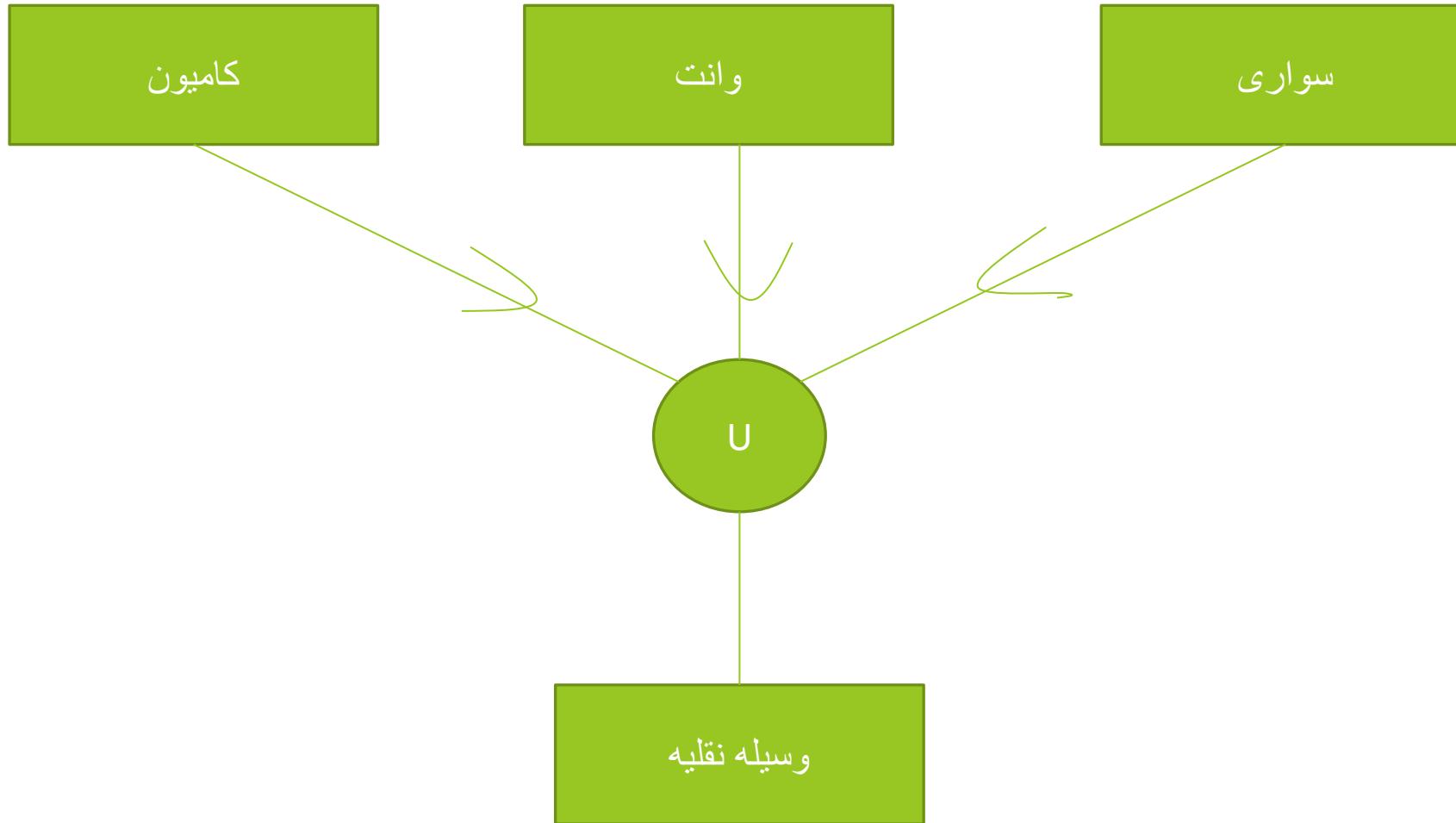
نکاتی در مورد ارتباط :

شکل B

شکل C

■ می توان یک موجودیت را به چندین موجودیت دیگر (موجودیت جز) شکست. در واقع آن موجودیت ها ، اجزای موجودیت اولیه (موجودیت کل) هستند. به این حالت اصطلاحاً **تجزیه** می گویند و عکس عمل تجزیه را نیز **ترکیب** می گویند.

ارتباط از نوع تجزیه و ترکیب یا
ارتباط :Has

مدل‌سازی ترکیبی:

■ تاثیر مولفه‌های عملکردی (تواضع) و چگونگی تاثیر آنها روی مولفه‌های اطلاعاتی (موجودیت‌ها) و همچنین ارتباط میان مولفه‌های عملکردی یا مولفه‌های اطلاعاتی باشیم. در واقع مدل‌های ترکیبی برای بیان تاثیر مولفه‌های عملکردی و نوع آن روی مولفه‌های اطلاعاتی (موجودیت‌ها) به کار گرفته می‌شوند.

■ مدل **(function entity table) FET** به دنبال آن هستیم که بدانیم کدام یک از عملکردها یا توابع روی کدام یک از موجودیت‌ها تاثیرگذار هستند و نوع تاثیر آنها چیست.

مثال : FET

نوع تاثیر هر یک از عملکرد روی موجودیت‌های مختلف با هم تفاوت دارد. برای مثال تاثیر عملکرد تابع E2 روی موجودیت‌های E1 با F! و با E3 تفاوت دارد.

▪ نوع تاثیر :

▪ R(bازیافت (retrieve)

▪ i(insert)

▪ U(update)

▪ D(delete)

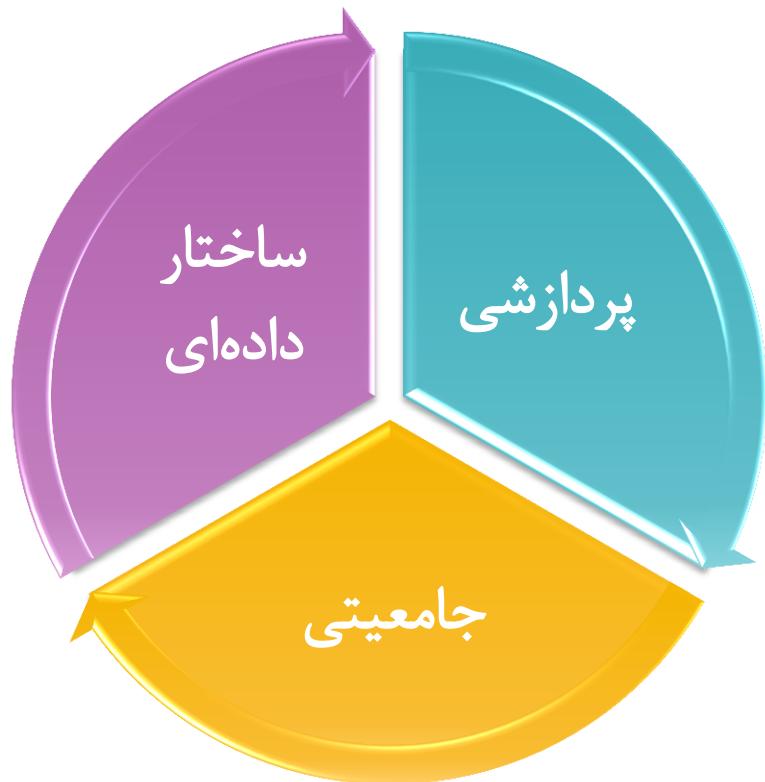
F5	F4	F3	F2	F1	F/E
	Riu			Riud	E1
	R	Iu	Riud	I	E2
i				Riu	E3

فصل چهارم:
طراحی منطقی
پایگاه داده‌ها

- مدل داده‌ای
- اجزای تشکیل دهنده یک مدل داده‌ای
  - ✓ بخش ساختار داده‌ای
  - ✓ بخش عملیاتی یا پردازشی
  - ✓ بخش جامعیتی
- حالت‌های کلاسیک از مدل‌های داده‌ای
  - ✓ مدل سلسله مراتبی
  - ✓ مدل داده‌ای شبکه‌ای
  - ✓ مدل داده‌ای رابطه‌ای (جدولی)

مدل داده‌ای: روشی نمادین برای توصیف داده‌ها و اطلاعات

- اجزای تشکیل دهنده یک مدل داده‌ای

۱- بخش ساختار داده‌ای: منظور ساختمان داده است. مربوط به عناصر تشکیل‌دهنده پایگاه داده است. مانند چگونگی توصیف موجودیت‌ها (استفاده از یک ساختار در زبان برنامه نویسی C++)

۲- بخش عملیاتی یا پردازشی: از نظر تئوری و با استفاده از تعدادی عملگرها، بتوان به داده‌ها دسترسی داشت (عملیاتی مانند بازیافت، تغییر و حذف و ... انجام داد).
بتوان با داده‌ها کار کرد.

۳- بخش جامعیتی: شامل مجموعه‌ای از قواعد و محدودیت‌ها است تا به کمک این قواعد، بتوان **قابل قبول بودن، دقت و سازگاری** را در سیستم پایگاه داده‌ها تا جای ممکن تامین کرد.

صفت شماره دانشجویی
کاراکتری یا عددی!

فیش حقوقی
(اعشاری یا صحیح!)

شماره تلفن
(کاراکتری یا عددی!)

انواع دسته‌بندی مدل‌های
داده‌ای کلاسیک در پایگاه
داده

- ۱- سلسله مراتبی
- ۲- شبکه‌ای
- ۳- جدولی (رابطه‌ای)

مدل سلسله مراتبی:

قدیمی‌ترین مدل- مبتنی بر دو نوع ساختار

۱- نوع رکورد ۲- پیوند پدر فرزندی

نوع رکورد: برای نمایش **موجودیت‌ها** استفاده می‌شود.

پیوند پدر-فرزندی: برای بیان **ارتباط میان موجودیت‌ها** مورد استفاده قرار می‌گیرد که به صورت ساختار رختی قابل پیاده سازی است.

مزایای مدل سلسله مراتبی:

- ۱- بازیافت سریع اطلاعات ذخیره شده
- ۲- ساده بودن مدیریت جامعیت اطلاعات

رکورد نوع ریشه

رکورد نوع الف

رکورد نوع ب

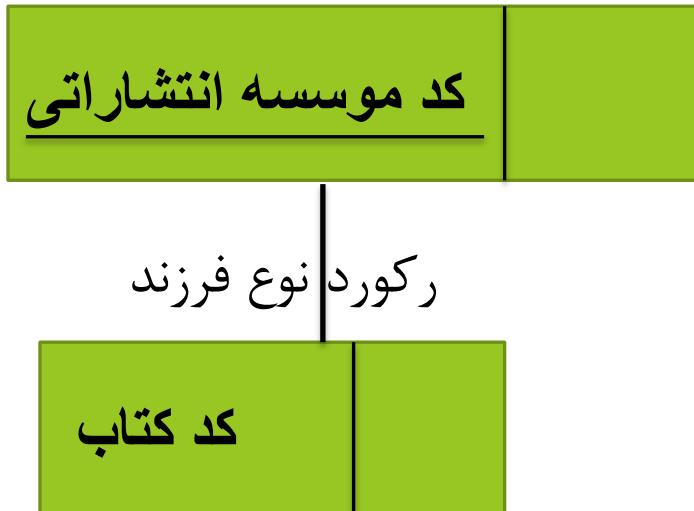
رکورد نوع ج

رکورد نوع ...

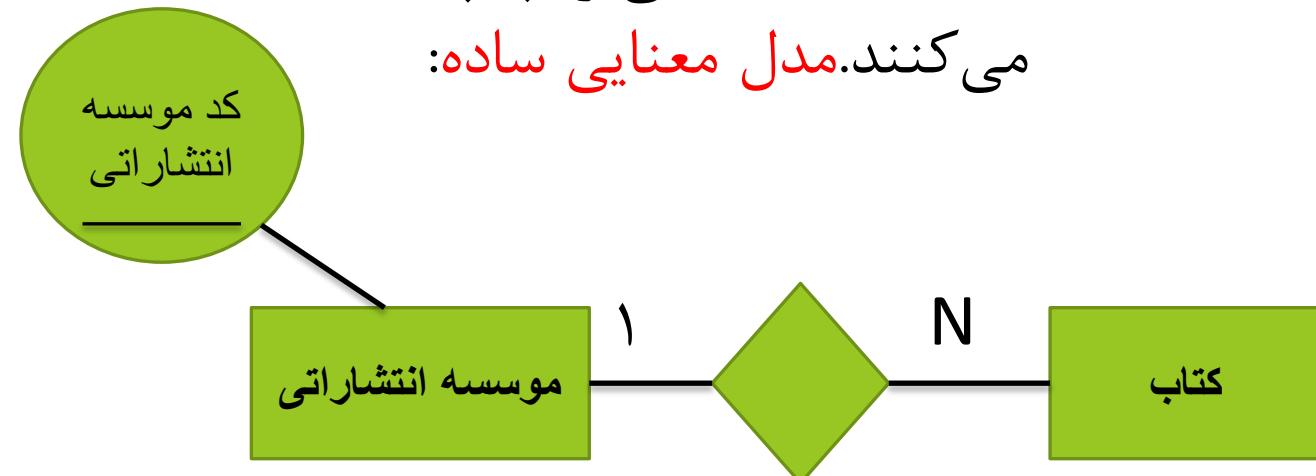
رکورد نوع ...

نمایش به صورت **مدل سلسله مراتبی**:

رکورد نوع ریشه

مثال : موسسه انتشاراتی که
کتاب های مختلفی را چاپ
می کند.**مدل معنایی ساده**:

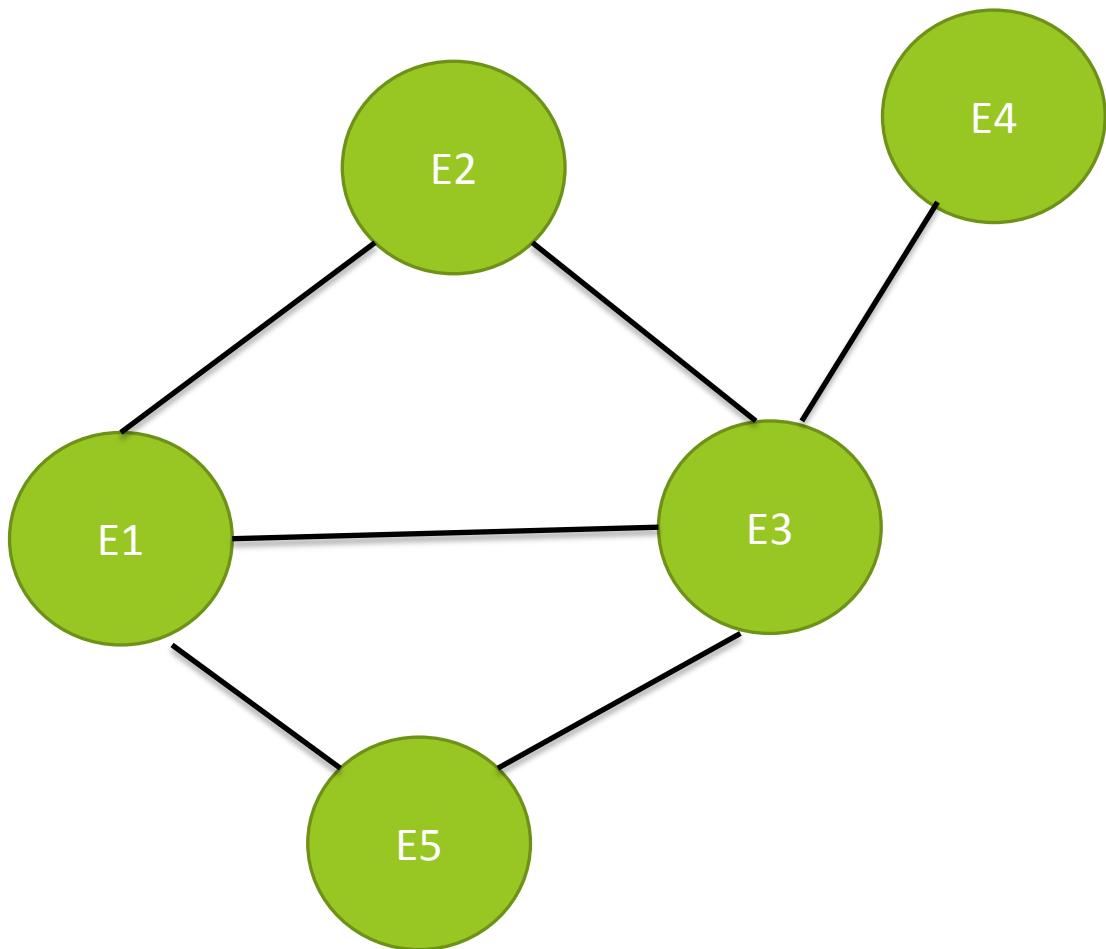
سوال : اگر به جای یک موسسه انتشاراتی با چندین کتاب، چندین موسسه انتشاراتی با چندین کتاب داشته باشیم، آیا می توان به راحتی مدل سلسله مراتبی را ترسیم کرد؟

ایراد مدل سلسله مراتبی:

- نمایش ارتباطات چند به چند دشوار است

(M:N چون درخت یک ریشه دارد)

- وجود دو نوع ساختار اساسی.

مدل داده‌ای شبکه‌ای NDM: Network Data) (Model

مبتنی بر تئوری گراف -
موجودیت‌ها به صورت گره و
ارتباط بین موجودیت‌ها به
صورت یال نمایش داده
می‌شوند- مانند مدل سلسله
مراتبی مبتنی بر دو نوع
ساختار (نوع رکورد و نوع
مجموعه)

مزایای مدل داده‌ای شبکه‌ای:

- ۱- ساده نبودن اعمال تغییرات در ساختار پایگاه داده‌ها
- ۲- بروز هر گونه تغییرات در ساختار پایگاه داده‌ها، منجر به تاثیرگذاری روی برنامه‌های کاربردی می‌شود که به پایگاه داده‌ها دسترسی دارند.
- ۳- نداشتن وضوح بالای کاربری
- ۴- وجود همچنان دو ساختار اساسی، شامل نوع رکورد و نوع مجموعه

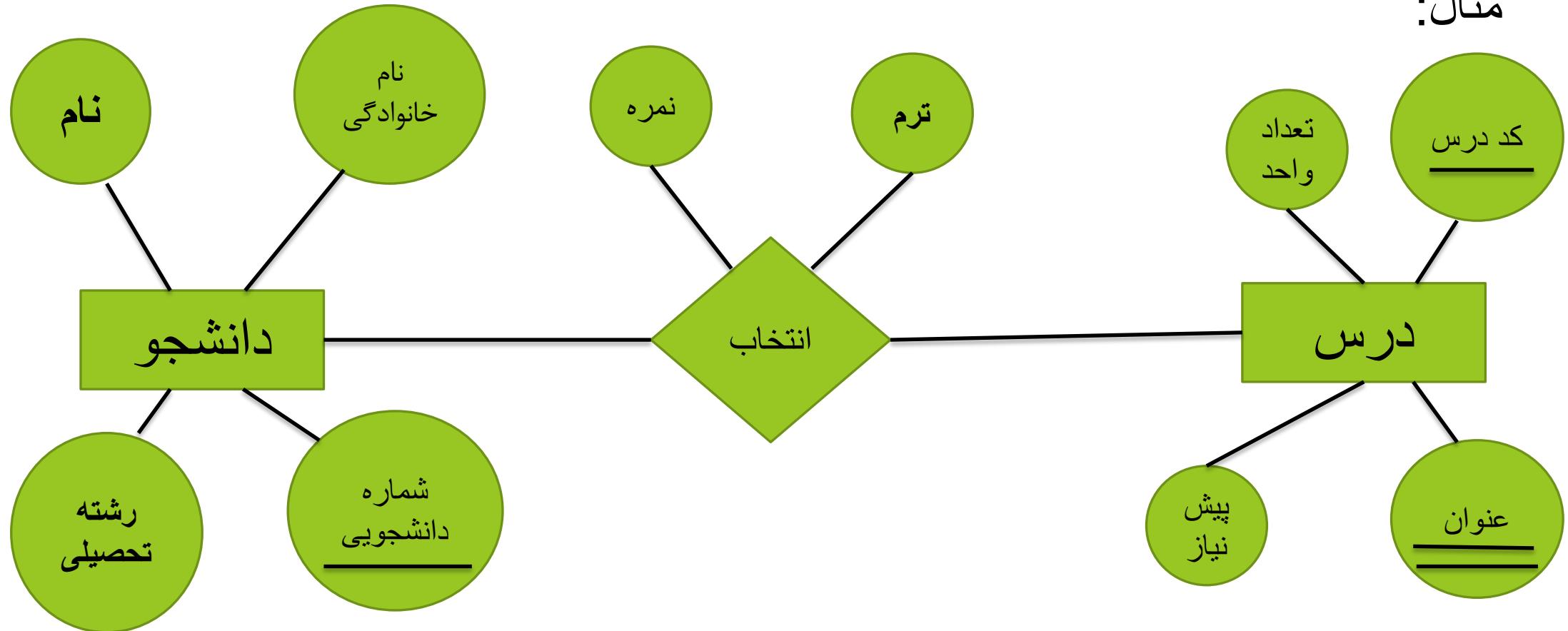
ایرادهای مدل داده‌ای شبکه‌ای:

- ۱- امکان داشتن بیش از یک والد برای نوع رکورد فرزند
- ۲- دسترسی به داده‌ها را می‌توان از هر گره‌ای آغاز کرد.
- ۳- برای رسیدن به داده مورد نظر می‌توان در هر جهتی (به سمت بالا، یا سمت پایین) در گراف حرکت نمود.
- ۴- ایجاد پرسشهای پیچیده نسبتاً ساده تر است.

مدل داده‌ای رابطه‌ای (جدولی):

مبتنی بر ساختار جدول است.- هر ستون در یک جدول بیانگر یک صفت و هر سطر از جدول بیانگر یک نمونه از موجودیت است.

مثال:

کد درس	عنوان	تعداد واحد	پیش نیاز

مدل رابطه‌ای (جدولی) موجودیت درس:

تمرین :

مدل رابطه‌ای (ساختار جدولی) موجودیت دانشجو و یک مدل رابطه‌ای (ساختار جدولی) ارتباط دانشجو- درس مثال قبل را ترسیم کنید.

مزایای مدل رابطه‌ای (جدولی):

۱- از نظر کاربر شکل نمایشی بسیار ساده‌ای دارد.

۲- از جبر رابطه‌ای و مبانی ریاضیات استفاده می‌کند.

۳- تنها یک نوع ساختار (جدولی) دارد.

۴- انواع ارتباطها بین موجودیت‌ها قابل پیاده‌سازی است

۵- منطق بازیابی داده‌های ذخیره شده در این مدل ساده است.

نکته: از طریق شناسه، داده‌ها را از جدول می‌توان بازخوانی کرد

معایب مدل رابطه‌ای (جدولی):

داشتن حجم عظیمی از اطلاعات، **چالش** این مدل است. (انواع محدودیت‌ها در رابطه‌ها، کاربر آن را در دنیای وب امروز و موتورهای جستجو و شبکه‌های اجتماعی سخت می‌کند).

فصل پنجم: معماری پایگاه داده‌ها

- معماری سه لایه برای پایگاه داده‌ها
  - نگاشت
  - استقلال داده‌ها
  - ✓ استقلال فیزیکی
  - ✓ استقلال منطقی
- زبان میزبان (HL)
- زبان فرعی داده‌ها (DSL)
- ✓ زبانی تعریف داده‌ها (DDL)
- ✓ زبانی برای کار با داده‌ها (DML)
- ✓ زبانی برای کنترل داده‌ها (DCL)

۲- سطح ادراکی یا شِمای ادراکی: سطح میانی- به توصیف داده‌های مورد نیاز کاربران و سازمان و ارتباط میان داده‌ها می‌پردازد.

۳- سطح داخلی: چگونگی دسترسی به اطلاعات ذخیره شده در پایگاه داده و ساختار فیزیکی پایگاه داده را شامل می‌شود- مانند مقدار فضای اختصاص داده شده به هر صفتی در حافظه (مثلًاً شماره پرسنلی کارمند چه تعداد می‌تواند باشد)

اجزای معماری سه لایه برای پایگاه داده‌ها:

۱- سطح خارجی : مجموعه‌ای از نگاهها یا دیدهای کاربران به سیستم پایگاه داده‌ها- فراهم آورنده یک محیط انتزاعی برای کار کاربران به گونه‌ای که به بخشی از پایگاه داده دسترسی داشته باشد نه همه پایگاه داده

(دربرگیرنده همه دیدهای اما نه یک دید کامل) (یک کاربر می‌تواند یک دید یا چند دید نسبت به بخشی از یک پایگاه داده داشته باشد. یک دید می‌تواند در اختیار چند کاربر قرار بگیرد).

سوال: اطلاعات چگونه بین این لایه‌ها مبادله می‌شود؟

نگاشت:

مکانیسم نگاشت ادراکی/داخلی کمک می‌کند تا سیستم مدیریت پایگاه داده بتواند به ساختارهای منطقی تعریف شده در سطح داخلی متناظر با هر یک از نمونه‌های موجود در سطح ادراکی دسترسی داشت.

مکانیزم نگاشت خارجی/ادراکی این امکان را فراهم می‌کند تا سیستم مدیریت پایگاه داده بتواند انواع دیدها را از شمای ادراکی استخراج نماید.

استقلال داده‌ها: مصونیت لایه‌های بالاتر نسبت به تغییرات فنی اعمال شده در لایه‌های پایین‌تر.
به دو نوع تقسیم بندی می‌شود:

۱- استقلال فیزیکی: امکان تغییر در **سطح داخلی** بدون نیاز به تغییر در شماهی ادراکی و خارجی. مانند تغییر در ساختار ذخیره‌سازی، تغییر ایندکس‌ها، تغییر الگوریتم‌ها و ... در سطح داخلی رخ می‌دهد که این تغییرات نباید تاثیری در نگاه کاربران نهایی به پایگاه داده داشته باشد.

۲- استقلال منطقی: امکان تغییر در **سطح ادراکی** بدون نیاز به تغییر در شماهی خارجی. گاهی به دلایل فنی و یا به دلایل نیاز سازمانی ممکن است تغییراتی مانند ایجاد موجودیت‌های جدید و ارتباط میان آنها و یا افزایش صفت‌های جدید به موجودیت‌های موجود در سطح ادراکی رخ دهد که این تغییرات نباید تاثیری در نگاه کاربران نهایی به پایگاه داده داشته باشد.

زبان میزبان (HL host language) : زبانی است که به وسیله آن می‌توان یک رابط کاربری را برای ارتباط کاربران با پایگاه داده‌ها فراهم آورد. مانند جاوا، C# و ...

مثال: شرکت مایکروسافت برای ارائه رابطهای کاربری برای پایگاه داده Ms Access، ابزار ویژه‌ای به نام wizard ایجاد کرده است که می‌توان با کمک برای ساخت رابط کاربری به نام فرم مورد استفاده قرار گیرد.

یا شرکت اوراکل، برنامه oracle designer دارد که از آن به عنوان CASE استفاده می‌شود. CASE یک ابزار نرم‌افزاری است که برای تولید سریع پایگاه داده‌ها بر اساس مدل معنایی ارائه شده استفاده می‌شود.

زبان فرعی داده‌ها (**DSL**): برای کار با پایگاه داده‌ها، وجود یک زبان برنامه‌نویسی ضروری است. به همین علت زبانی تحت نام زبان فرعی داده‌ها توسعه یافت. زبان فرعی داده‌ها می‌تواند به صورت مستقل یا ادغام شده باشد. زبان فرعی داده‌ها وقتی مستقل محسوب می‌شود که در قالب یک محیط سطر فرمان (**CLI**) به عنوان یک رابط کاربری سطح پایین مطرح می‌شود، قابل استفاده باشد، به عبارت دیگر برای کار با آن به زبان دیگری نیاز نباشد. مانند **MS SQL Query Analyzer**

زبان برای تعریف داده‌ها (**DDL**): زبانی برای ایجاد و تغییر دادن کلی جدول‌ها که شامل دستوراتی از جمله `create,drop,...` می‌شوند.

زبان برای کار با داده‌ها (**DML**): زبانی برای تغییر دادن داده‌ها مثلاً اضافه نمودن و یا حذف کردن است که شامل دستوراتی از جمله `insert,delete,...` می‌شوند.

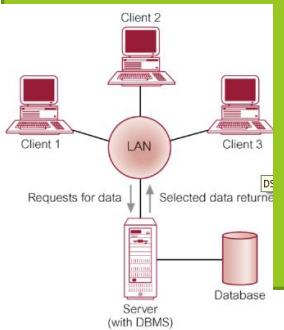
زبان برای کنترل داده‌ها (**DCL**): زبانی برای کنترل جریان داده و امنیت داده‌ها است و شامل دستوراتی از جمله `rollback,commit,...` می‌شوند.

انواع معماری سیستم پایگاه داده:

زمانی می گوییم سیستم متتمرکز است که روی یک سیستم باشد.

▪ معماری نامتمرکز :

هر معماری که در آن قسمتی از پردازش را یک برنامه، سیستم یا ماشین انجام دهد و انجام قسمت دیگر از پردازش را در برنامه دیگر انجام شود را معماری نامتمرکز گویند.

- معماری مشتری- خدمتگزار
- معماری توزیع شده
- معماری چند پایگاهی
- معماری با پردازش موازی

فصل ششم : اساس مدل رابطه‌ای

- مدل رابطه‌ای
- ✓ تعریف رابطه
- ✓ سرایند (Header)
- ✓ بدن (حذف)
- شمای رابطه
- انواع رابطه
- کلیدها و انواع آن

مدل رابطه‌ای: مبتنی بر رابطه ریاضی (توضیحات بیشتر در فصل چهارم آمده است)

میدان: از نظر ریاضی میدان مجموعه‌ای است از یک یا بیش از یک مقدار متمایز قابل اختصاص به یک صفت. هر میدان دارای خصوصیت‌های زیر است:

- ۱- هر میدان دارای نام است
- ۲- هر میدان دارای مقادیری از نوع داده‌ای مشخص است.
- ۳- هر میدان دارای مقادیری با فرمت مشخص است.

مثال: میدان صفت شهر محل تولد برای موجودیت دانشجو :
$$\{ \text{تهران، اصفهان، تبریز، کرمان، یزد، اهواز، ساری} \} = D_{\text{city}}$$

سرآیند (Header): سرآیند مجموعه‌ای از n صفت متمایز به صورت $A_i : D_i$ به طوری که $i=1, 2, 3, \dots, n$ باشد و هر A_i نام یک صفت باشد و D_i میدان اختصاص داده شده به صفت A_i باشد. لذا بخش سرآیند مجموعه‌ای است که به صورت رابطه زیر تعریف می‌شود:

header = {< A1:D1 > < A2:D2 > ... < An:Dn >}

تناظر بین مفاهیم رابطه‌ای و مفاهیم جدولی

مفهوم جدولی	مفهوم رابطه‌ای
جدول	رابطه
سطر(رکورد)	تاپل
ستون(فیلد)	صفت
مقادیر قابل اختصاص به هر ستون	میدان
تعداد ستون‌ها(تعداد فیلد‌ها)	آریتی (Arity)
تعداد سطر(تعداد رکوردها)	کاردینالیتی

انواع رابطه:

- ۱- رابطه نامدار: هر رابطه در مفهوم جدولی معادل یک جدول است و هر جدول یک اسم دارد و رابطه نامدار، رابطه ای است که با یک اسم به سیستم معرفی می شود.
- ۲- رابطه مبنا: رابطه ای است که استقلال وجودی دارد و از رابطه دیگری مشتق نشده باشد.
- ۳- رابطه دید: دید نوعی رابطه نامدار است که از رابطه‌ای دیگر مشتق شده است و از نظر ماهیت یک رابطه مجازی است.
- ۴- رابطه مشتق: رابطه‌ای که به کمک یک عبارت رابطه‌ای برحسب یک یا چند رابطه نامدار دیگر تعریف می‌شود لذا رابطه مشتق فاقد استقلال وجودی است.**(حذف)**
- ۵- رابطه لحظه‌ای: یا دید ذخیره شده نوعی رابطه نامدار و مشتق است به طوری که تاپلهای آن، اطلاعات لحظه‌ای پایگاه داده‌ها را نشان می‌دهند.**(حذف)**

انواع کلیدها:

ابرکلید (super key=SK): با در نظر گرفتن رابطه R,A به طوری که $r(A)$ زیر مجموعه ای از $r(R)$ باشد، هر کدام از A یک ابرکلید خواهد بود.

کلید کاندید (candidate key=CK): هر سوپرکلیدی که **تجزیه ناپذیر** باشد را کلید کاندید گویند. یا سوپرکلیدی که منحصر به فرد باشد و حداقل باشد و کاهش ناپذیر باشد را کلید کاندید گویند

کلید اصلی (primary key=PK): کلیدی اصلی یک انتخاب از بین تمام کلیدهای کاندید است و **معیار برای انتخاب هم نظر کارفرما و هم کم بودن فضای ذخیرهسازی** مورد نیاز است

کلید بدیل (Alternate key=AK): عبارت است از اعضای مجموعه کلیدهای کاندید به جز عضوی که به عنوان کلید اصلی انتخاب شده باشد.

کلید خارجی (Foreign Key= FK)

فصل هفتم: جبر رابطه‌ای (حذف)

- جبر رابطه‌ای و عملگرهای آن
- حساب رابطه‌ای
  - ✓ حساب رابطه‌ای تاپلی
  - ✓ حساب رابطه‌ای میدانی

فصل هشتم: نرمال‌سازی رابطه‌ها

- آنومالی و افزونگی
  - ✓ افزونگی و انواع آن
  - ✓ آنومالی و انواع آن
  - ✓ آنومالی‌ها در عمل درج و حذف
  - ✓ آنومالی در عمل بروزرسانی
- نرمال‌سازی
  - ✓ سطح اول نرمال
  - ✓ سطح دوم نرمال
  - ✓ سطح سوم نرمال
- نرمال‌سازی معکوس

افزونگی : در فصل‌های قبل کم و بیش در مورد آن گفته شده است که باعث افزایش بی‌رویه فضای مورد نیاز برای ذخیره سازی اطلاعات در سطح فایل‌ها می‌شد.

دلالت ایجاد افزونگی: طبیعت داده‌ها ، ملاحظات تکنیکی طراح پایگاه داده و ...

آنومالی:

مشکلی که به سبب آن، انجام برخی از اعمال روی پایگاه داده ناممکن یا پیچیده می‌شود و یا حتی اگر انجام یک عمل میسر باشد اما نتیجه اجرای آن عمل ممکن است منجر به بروز تغییرات نامطلوبی در اطلاعات ذخیره شده در پایگاه داده شود.

انواع آنومالی:

آنومالی در عمل درج

زمانی رخ می‌دهد که به دلایلی مانند نداشتن کلید نتوان داده جدیدی را وارد پایگاه داده‌ها نمود.

آنومالی در عمل حذف

زمانی رخ می‌دهد که با حذف نمودن اطلاعاتی، اطلاعات دیگری به طور ناخواسته حذف شود.

آنومالی در عمل بروزرسانی

زمانی رخ می‌دهد که برای بروزرسانی اطلاعاتی، لازم به انجام مکرر عمل بروزرسانی شویم که این منجر به انجام کار اضافه خواهد شد.

مثال: آنومالی در عمل حذف و در بروزرسانی را در پایگاه داده جدولی زیر ببینید:

دانشکده	رشته تحصیلی	کدرشته	نام خانوادگی	نام	شماره دانشجویی
فنی و مهندسی	مهندسی کامپیوتر	۱۰۰	حسینی	علی	۹۳۱۰۰۱
فنی و مهندسی	مهندسی کامپیوتر	۱۰۰	مرادی	مهناز	۹۳۱۰۰۵
علوم پزشکی	پزشکی	۳۰۰	دروبدی	شاهین	۹۳۳۰۰۴
فنی و مهندسی	مهندسی کامپیوتر	۱۰۰	محمدی	سیما	۹۲۵۰۰۸
علوم پزشکی	پزشکی	۳۰۰	رستمی	مرتضی	۹۴۷۰۰۶
هنر و ادبیات	موسیقی	۴۰۰	شجریان	همایون	۹۳۹۰۰۳

نکته: اگر بخواهیم شماره ۹۳۹۰۰۳ را حذف کنیم در این صورت اطلاعات مربوط به رشته موسیقی ناخواسته حذف می‌شود.

نکته: اگر بخواهیم مهندسی کامپیوتر را با مهندسی کامپیوتر- نرم افزار بروز کنیم در این صورت سه بار باید این کار را انجام دهید که باعث اتلاف وقت می‌شود

راه حل برای کاهش آنومالی در بروزرسانی

کد رشته	نام خانوادگی	نام	شماره دانشجویی
۱۰۰	حسینی	علی	۹۳۱۰۰۱
۱۰۰	مرادی	مهناز	۹۳۱۰۰۵
۳۰۰	درودی	شاهین	۹۳۳۰۰۴
۱۰۰	محمدی	سیما	۹۲۵۰۰۸
۳۰۰	رستمی	مرتضی	۹۴۷۰۰۶
۴۰۰	شجریان	همایون	۹۳۹۰۰۳

دانشکده	رشته تحصیلی	کد رشته
فنی و مهندسی	مهندسی کامپیوتر	۱۰۰
علوم پزشکی	پزشکی	۳۰۰
هنر و ادبیات	موسیقی	۴۰۰

سطح اول نرمال:

رابطه‌ای که فاقد صفت مرکب و صفت‌های چند مقداری است. - رابطه‌ای که صفت‌های آن تجزیه‌ناپذیر است. - فاقد رابطه تو در تو.

مثال برهان خلف:

در جدول زیر رابطه‌ها تو در تو است و صفت مرکب دارد، بنابراین سطح اول نرمال نیست

نرمال سازی:

یکی از راه حل‌های کاهش دو مشکل افزونگی و آنومالی، نرمال‌سازی است.

تھیه کننده قطعه	صفت قطعه - تعداد
فروشگاه عباسی	تعداد قطعه نام قطعه
	مولتی متر ۱۰۰
	پتانسیومتر ۲۰۰
	خازن ۳۰۰
فروشگاه محمدی	مولتی متر ۱۲۰

سطح اول (1NF)

سطح دوم (2NF)

سطح سوم (3NF)

سطح دوم نرمال:

یک رابطه در سطح دوم نرمال است اگر و فقط اگر:
اولاً: در سطح اول نرمال باشد،

ثانیاً: هر صفت غیر کلید و غیر جزء کلید اصلی وابستگی تابعی **کامل** داشته باشد.

سطح سوم نرمال:

یک رابطه در سطح سوم نرمال است اگر و فقط اگر:
اولاً: در سطح دوم نرمال باشد،

ثانیاً: هر صفت غیر کلید اصلی با کلید اصلی وابستگی تابعی **بیواسطه** داشته باشد.

نرمال سازی معکوس:

زمانی که سطح نرمال رابطه‌ها را از سطوح‌های بالاتر به سطح پایین‌تری بیاوریم ،
اصطلاحاً عمل نرمال سازی معکوس گفته می‌شود.